

821.161.2
Б 17

ВОЛОДИМИР
БАЗИЛЕВСЬКИЙ

Допоки
музика
звучить

ВОЛОДИМИР
БАЗИЛЕВСЬКИЙ

*Допоки
музика
звучить*

ПОЕЗІЇ

У2
Б17

В книгу украинского советского поэта
вошли лучшие лирические стихотворения и поэма,
в которых читатель найдет
интересные размышления о проблемах современности,
о человеческой жизни,
о неповторимой красоте природы.

Б $\frac{70403-140}{M205(04)-82}$ 140.82. 4702590200.

© Видавництво «Дніпро», 1982 р.

ДОПОКИ МУЗИКА ЗВУЧИТЬ

*Допоки музика звучить
в твоїй душі, як і звучала,
живі, живі твої начала,
ще не глуха душа, не спить.*

*Допоки музика звучить,
несуть нас крила лебедині.
Удач — як цвіту на калині,
допоки музика звучить.*

*Допоки музика звучить,
нікчемні всі твої досади.
Життя — небесна крона саду —
до сонця тягнеться, шумить,
допоки музика звучить.*

*Допоки музика звучить,
ти про які ще квилиш втрати?
Себе не пізно розпочати,
допоки музика звучить.*

*Допоки музика звучить,
допоки сила є, допоки
не підпирають крайні строки,
допоки сонце і блакить,
допоки є ти — кожну мить
живи!*

*Життя твого уроки
повчальні доти — скепсис, цить! —
допоки музика звучить.*

Допоки музика звучить!

ЗНАК НЕВМИРУЩОСТІ

* * *

Зв'язки зі світом — найміцніші вранці,
коли у тишу вгрузнуть ліхтарі
й дерева, як на варті новобранці,
замруть сумлінно в кожному дворі.

Звук паровоза спалахне і згасне,
навиліт пронизавши чулу плоть.
І все — можливе.
І життя — прекрасне.
І відчуття початку — твій оплот.

І на зорі, як стане люд до праці,
затямиш ти під зозулиний лік:
зв'язки зі світом — найміцніші вранці.
І день іде,
і день гряде, як вік.

* * *

Годуюся хлібом твоїм — і тим живу.
Чорний чи білий — лежить на столі однак.
Тобою покликаний владно, тебе ж зову.
На мислі й на слові — на всьому твій віщий знак.

Твоїми очима дивлюся і вшир, і вглиб.
Торкнузь твого неба — у серці твоя струна.
Не знаю імен, що твое замінить могли б.
Ти вдень і вночі. І прісно, і днесь одна.

Ясне твое щастя. Глибока твоя жура.
Суворі і ніжні — ми всі із твоїх долонь.
Тобою чудуюсь, святися ім'ям добра!
Тобою караюсь, твій клопіт тулю до скронь.

Дорогами кличеш, і радість моя німа.
Я знов біля тебе. І ти наді мною знов.
Візьми мою руку. Без тебе мене нема.
Безмежна в довір'ї терпляча твоя любов.

Твої полини, як уроки твої гіркі.
Так просто даруєш нам усміх ласкавий свій.
Це ти, Батьківщино. Тополі твої гінкі
стоять на сторожі найкращих моїх надій.

НА ФОТОВИСТАВЦІ

Фотографи — історики доби.
І пада відсвіт істини високий
на лиця, на опуклі ці лоби,
на змах руки і гострий прижмур ока.

Усе тут зрозуміло без прикрас:
правдивий жест і нарочита поза.
Піймавсь таки, піймавсь невловний час.
Жива його поезія і проза!

Художнику,
Свій запали вогонь!
Та не злукав суетно і крикливо:
на тебе теж націлене, либонь,
десь
об'єктивне вічко об'єктива.

* * *

Світ повен звуків, повен звуків світ.
Вони не ждуть за частоколом літ
ні дома, ні на службі, ні в кіно.
Свавільно-вперто лізуть крізь вікно,
розхитують підмурки і панелі,
машинним ревом б'ють по наших нервах,
таранять навіжено й здичавіло,
карають і голублять нас несміло,
просочуються в сні мої тривожно,—
німого світу уявить не можна!
Є різні звуки: радісні й печальні,
дурні і мудрі, дикі й сповідальні,
є звуки непокори і розпуки,
скорботи чорної чернечі звуки,
є віри звук, снаги ясної повен,
звук роздуму, причаєний мов човен,
зради звук — білоголовий хлопчик,
звук злочину — з тупим оскалом вовчим,
кохання звук скрадливий і палкий,
і звук біди, як вертикаль, стрімкий!
А є ще звуки щастя — хто їх знає?

Вони мов пісня, що була й немає.
Мелодією все довкіл прошила —
солодку муку по собі лишила.

ДІАЛОГ З ДОНЬКОЮ

1

- А що таке радість?
- Троянда в розповні цвітіння.
- А що таке смуток?
- Гніздечко, полишене птахом.
- А що таке віра?
- Це отчий поріг під ногами.
- А що таке слава?
- Метелик довкола багаття.
- А що таке мужність?
- Народження проліска, доню.
- А що таке помста?
- Це право на справедливість.
- А що таке щастя?
- Билинка в нестримності зросту.

2

Життя — це відстані, доню.
Відстань до першого кроку,
відстань до першого слова,
відстань в кіно і до школи,
відстань до радості,
відстань до смутку,
туди і назад,
туди і назад,
туди і назад.
Але з усіх відстаней, доню,
найдовша відстань — до себе,

найтяжча відстань — до себе.
Часто вона дістається
ціною самого життя,
та, лише її подолавши,
ти матимеш право
на найвище звання —
ЛЮДИНА.

З

Я тобі не скажу про сонце,
яке втратило раптом свідомість.
Я тобі не скажу про будинки,
які загубили свою подобу,
я тобі не скажу про вітру
понурий реквієм над містом,
яке перестало ним бути.
А ще я тобі не скажу
про останній крик немовляти
на іржавім багнеті,
про панель, яка раптом змінила свій колір
(сірий — червоний),
і про відстані,
на яких розіпнули надію,
я тобі не скажу.
Але не доведи боже
тобі це побачити
на власні очі.

УЧИТЕЛІ МОЇ, УЧИТЕЛІ

Учителі мої, учителі,
то як ви там?
Я вас так рідко бачу.

Усе на швидкостях на цій землі,
усе наздоганяємо удачу.

Та все-таки з невгмону доби
навідуєтесь ви до нас нечасто,
і ми тривожно брижимо лоби —
чи ж діємо отак, як ви навчали?

У нас колись нічого не було,
крім ваших крил за вутлими плечима.
Довірливо прощалося село
селянськими наївними очима.

Круті вони — в науку путівці!
Нас доля спершу брала на поруки.
Та лише той не збивсь на манівці,
хто вашої не знехтував науки.

Учителі мої, учителі,
навчителі терплячі і преславні!
Вас гнуть літа до чорної землі,
де письменами трави стародавні.

Як ходиться по ній вам на зорі?
Все думаю — чи ви тепер ще й досі
доточуєте крила дівторі
в тій кам'яниці строгій при дорозі?

І кожен із просвітленим лицем,
не погрішивши серцем ні на йоту,
утверджує червоним олівцем
оту велику здатність до польоту?

Шалений світ — він пнеться, і росте,
і відлітає в ірій журавлями,
та додає вам сили віра в те,
що учні теж стають учителями.

КОМУНІСТИ ДВАДЦЯТИХ

Комуністи двадцятих
епохальних років,
на вітрищах затятих
голос ваш продзвенів.

На трясилах болотних,
в чорноземних полях
шалом гнаних, голодних
ваш розверстано шлях.

Не з металу й граніту,
хоч і твердо жили,
як гуляли над світом
океанські вали.

Забували про втому
в судний час на землі.
Конармійські шоломи!
Легендарні шаблі!

Духом кований ратно,
вам гримів, наче шквал,
тріумфально,
набатно
«Інтернаціонал».

Припасаючи порох,
знали ви головне:
ось він, класовий ворог,
смерть його не мине.

Як ви вірили свято
в день, що Жовтнем прозрів,
комуністи двадцятих
епохальних років!

Не за славу та гроші
умирали в сідлі,
а за долю хорошу.
А за рай на землі.

Як із чистої сталі,
як з живої води...
Правдолюби зухвалі,
грізні ваші труди.

СПИСКИ ПОЛЕГЛИХ

СПИСКИ ПОЛЕГЛИХ

Списки полеглих під Корсунем,
у Лозовій,
на чорноморських причалах і на переправах,
в табірнім пеклі,
в траншеях на передовій,
в каменоломнях,
окопах,
катівнях кривавих.
Списки полеглих у партизанських лісах,
на смертоносних плацдармах,
в казармах бетонних,
у приінгульських степах,
в небесах,
в газових камерах,
в гетто і шурфах бездонних.
Ви,
кого ще не знайшли нагородні листи,
ви,
хто лишився на аркушах бронзи й граніту,
зрушивши ґрунту важкого нездвижні пласти,

встаньте!

Пройдіться
стежками цього дивосвіту!
Чуєте?

Птахи шаліють на вашій землі.
Ріллі парують,
вівці пасуться артильні.

Пам'яті тісно
навіть в почесних архівах.

Дайте їй сили
піднятися на власнім крилі!
Від командармів суворих і до рядових,—
всі на перегук зведіться
в єдинім пориві.

Слухом і зором
досвідчені ми й незборимі.

Списки полеглих,
ви не для мертвих — живих.

Часу пастух
буднів отари жене,
ріки течуть,
хлібороби вкладаються в строки,
крешуть громи,
голуби ще літають нівроку,
та понад ними,
стрясаючи лоно земне,
списки полеглих —

минулого грізні уроки!

Списки полеглих...
Серцем прозрівши,
стою.

Пильно в передніх вдивляюся:
десь поміж ними —

батько мій рідний
і батько моєї дружини...

Де ж ви?

Та де ж ви?
Шукаю в гігантським строю.
Як не шукаю —

пильно вдивляюся —

не пізнаю.

Відгомоніли їх негучні імена,
внукам полишивши

обрїї, настїж відчинені.

Списки полеглих!

Висока-висока луна

над Батьківщиною.

МАМАЇВ КУРГАН

Залізний вітер бив їм в обличчя...

З напису на меморіалі

Я йшов на побачення з ним
усі ці роки. Я знав — пізно чи рано,
а це мусить статися.

Неодмінно!

Коли все суєтне і дріб'язкове
опаде з мене, як листя з дерева,
і постану я перед ним без декорацій,
віч-на-віч, тільки він та я,
минуща людина, в якої
чимало позаду, та немало й попереду.
Я йшов на побачення з ним,
болісно відчуваючи свою малість,
і думав про ті слова,
які мушу сказати йому:
слова врочисті, як соборні дзвони,
гучні, як рев аеропорту.
Я поспішав.

Мені хотілося бути найпершим.

Сам на сам. Тільки він та я.
 Щоб ніхто і ніщо,
 свідомо чи ні,
 не змогли перешкодити нашій зустрічі.
 Надто затягнулася ця розлука!
 Але боже мій!
 Як же я помилявся!
 Назустріч мені плвли люди,
 безліч людей,
 вони йшли групами і поодинці,
 і на їхніх строгих обличчях
 було щось таке,
 що не вкладається в одновимірність понять —
 зажура, печаль, скорбота.
 Але я знав, знав:
 вони побували Т а м,
 і незряча душа моя
 заборсалася в тенетах сум'яття.
 І коли оте сталося,
 якими ж нікчемними
 видалися мені всі рими на світі!
 Я раптом забув усі ті слова,
 які щойно був ладен сказати,
 вони звучали фальшиво і неприродно,
 і я зрозумів:
 полеглі під вітром залізним
 не потребують громової мови,
 вони нею ситі по горло
 (тонни заліза на кожному квадратному метрі!).
 Тут треба говорити пошепки,
 а ще краще помовчати
 і слухати «Мрії» Шумана
 у пантеоні військової слави.
 Мамаїв курган — то наша Совість.
 З ним треба спілкуватися без посередників,
 як з матір'ю, на самоті.

без тіні фальші,
по-чоловічому твердо.
Я виніс звідти
білу нитку у своєму волоссі
і усвідомлення власної сили:
я — людина!

Колеги поети!
Коли вам забракне
точних і чесних слів,
пам'ятайте:
є — Мамаїв курган.
Мамаїв курган!

У КАТАКОМБАХ

Мандрівка ця — як в потойбічний світ.
У небуття примарну порожнечу.
Тут тиша спресувалась в моноліт
і ніч, як брила, наляга на плечі.

Тут знічено згасає метушня
і на устах понуро слово твердне.
Здригне рука: цей камінь, як броня,
в безвихідь заганя немилосердно.

І острах, ніби злодій, крадькома
шарпне зненацька і замре лукаво
попереду, де вічність жартома
століття тасувала, наче карти.

Ще й хльоскала залізним батіжком,
днів женучи отару тьмочисленну,
і тягнуться зухвальці ланцюжком
по дну морським, сутулячи рамена.

Промачуючи поглядами твердь,
зі свічами в руках, як неофіти,
бредуть вони, та раптом —
«Смерть за смерть!» —
метрові карби кривулястих літер.

Багнета розчерк — прямо на стіні.
Автографи лишили партизани.
В провалах ніші — ліжка кам'яні,
свігильник з гільз, як під склепінням залу.

Моя Вітчизно!
Іхне небо — ти!
Вони про тебе думали затято
і тут, де замість неба ці пласти,
тисячолітній камінь ніздрюватий.

Вони і в пеклі цім твое ім'я
в лиху годину вимовляли спрагло.
І шепче зачудоване хлоп'я:
— Невже це все було,
було насправді?..

БРАТСЬКА МОГИЛА

За косогором (пам'яте, струнко!)
в мареві дальнім,
бита віграми,
що гупають в насип,
мов гирі,
небо підперши,
дивиться в космос
пірамідально
братська могила,
братська могила,
братська могила.

З ночі — світанок.

З тліну — скресіння:

трави і квіти.

Чорну цю землю

рясно кривця окропила.

Ти мене судиш.

Ти мене глушиш

криком граніту,

братська могило.

Братська могило.

Братська могило.

ДЖАЛІЛЬ

...А пополудні,

як лишавсь один,

опасистим наглядачам на подив,

сам шеф гестапо,

лощений блондин,

у камеру до смертника

заходив.

Обачно

присідав на табурет,

хазяйновито вмощував кашкета

і, холодно вивчаючи поета,

тер лисину,

лискучу, як паркет.

Рипів його густий арійський бас,

немов стара гармошка

астматично:

«Служити в нас —

це ваш єдиний шанс,

він виправданий, зважте,

історично.

Хоч ви й поет,
але один секрет
все ж мусили б затамити,
майн лібер.
Політика — це вміння наперед
несхибно передбачити
свій вибір.

Світ — боротьба!
Тепер і поготов.

Хто на коні,
а хто — весь вік в обозі.
Життя, гай-гай,
мов квітка на морозі:
цвів чоловік — і раптом облетів».

Лукаво мружив очі і казав,
упершись каблуком в настил дощатий:
«В яким це році
Грозний брав Казань
і град ваш стольний зруйнував дощенту?»

Наївний душолюб!
В його очах
хто б зараз не збагнув думки причинні?
Поет мовчав.

Він економив час
на пісню,
що народжувалась нині.

Підвладні
тільки власній глибині,
розковано,
за ніч до катастрофи,
на Моабіта мури кам'яні
накочувались грізно
хвилі-строфи.

Розгойдував,
немов дев'ятий вал,
гранітні брили
одержимий шепіт.

І стало вперше
моторошно шефу
від зливи звуків,
темної, як шквал.

Такому — не зарадити нічим.
Гість зеленів,
як на болоті ряска.
Шануючи свій офіцерський чин,
втрачав терпіння
і дверима брязкав.

А смертник той
навпомацки в пітьмі
вже чаклував над зшитком за хвилину.
І гомоніли аркуші німі —
поштові голуби
на Батьківщину.

ГОРІХОВИЙ ГАЙ

Де край оборони, де степ та курай,
околиця міста, горіховий гай.

Горіховий гай — чорноморський музей.
Не просто музей, а немов Колізей.

Як струмом прошитий, спинюсь перед ним.
В безмовності танки під небом старим.

Зальотний будяк, як затаєний гнів,
стримить у похмурих розривах дротів.

За ними — торпед пофарбований ряд.
І вітер гуляє у жерлах гармат.

І зяючі отвори дзотів німих
бентежать уяву старих і малих.

Усе, як недавно, і все, як завжди.
І син мого друга звелить — підсади.

Він ніжною тупне в холодний лафет.
Бездумно шарпне бойовий кулемет.

І де йому знати, малому, що тут
під реквієм сталі проламувавсь ґрунт,

що кров піхотинців з морських батарей
всотали навіки чернозем і глей.

А може, ще й рано про те йому знать,
хай спершу навчиться цей світ шанувать.

Таким, як сьогодні: у ніжній красі,
в ласкавості хвилі, небес, голосів.

Хай вас не дратує хлоп'яче «ура».
Хай впевниться спершу — цей світ для добра.

О пам'ять землі!

Ти його не чіпай.

Околиця міста. Горіховий гай.

ТІНЬ ВІД КРИЛА

З напису на могилі партизанки

Люба моя, ти була — не була?
Плоть моя квола землею пропахла.
Спомин про тебе, як тінь від крила,
сад мій черкнула і в полі пропала.
Любцю моя, ти жива — нежива?
Слід чобітка твого в поросі світу.
Ти ніби рана болиш ножова,
біла пелюстко на чорному вітрі.
Очі заплющу — нема та й нема.
Руки випростую — пуста, та й годі.
Вже в тулумбаси гупа зима,
ти ж, серденьтко, сама та сама
в чорній оселі на самому споді.
Рідна моя!

Як та буря мела!

Все підхопила, одна я тут квилю.
Пам'ять про тебе, як слід од весла:
хвиля на хвилю,

хвиля на хвилю.

КОРОЗІЯ ДУШІ

Коли тебе утома відвідає дочасно,
і ніжний цвіт надії, немов ліхтар, погасне,
коли полишать раптом найкращі міражі,
постав собі діагноз — корозія душі.

Коли тобі під сорок, всього лишень під сорок,
а ти вже переплутав неділю і вівторок,
коли байдужість прісна страшніша від іржі,
лиха твоя хвороба — корозія душі.

Корозія душі — корозія металу,
що як непотріб кинутий негоді на поталу,
нема йому рятунку, десь гине в спориші,
душа того ж гатунку. Корозія душі!

Товаришу мій давній, не старійтесь дочасно,
життя в негоду навіть, як білий сад, прекрасне.
Це все збагнеться згодом на дальнім рубежі.
Єдина перешкода — корозія душі.

Щоб вас не полишало чуття землі небесне,
хай ніжний цвіт надії, як маків цвіт, воскресне.
Щоб знову — повороти і знову — віражі,
зумійте побороти корозію душі.

* * *

Забулися і дати, й імена.
Але обличчя й жести пам'ятаю.
Наївна дев'ятнадцята весна.
Вечірня вишиванка небокраю!

Що сталося, вчорашні школярі?
Горлань,
 підстрибуй,
 бешкетуй,
 пручайся!

Так важко стать розважним при зорі.
Так легко збожеволіти від щастя.

О дух долин, і солод милих уст,
і любий посвіт любої розмови!

Ще глухо-глухо спить здоровий глузд,
що все це безоглядно тимчасове.

СКЛЯРІ

Таке в скляра звичайне ремесло:
примружить око весело нівроку,
присвисне безтурботно ненароком
і нумо прилаштувати скло.

Черкне алмазом раз та два — і край.
Цвяшками примощує як годиться.
І вже, дивись, у хаті сонцеграй,
і хата вже не хата, а світлиця.

Побачиш звідси усмішку зорі
і райдугу, що висне над рікою.
О ремесло!

Поети — мов склярі,
а вірші — світло для душі людської.

* * *

Той сад ще тільки буде садом.
Та гляньте на садівника:
о, як самозабутньо рада
його закохана рука!

Як він уважно оглядає
найменше вутле деревце,
як гілочку, що заважає,
округло ріже «на кільце».

З мистецтвом, смерті непідвладним,
я б порівняв його труди.
Сердечність — риса непарадна.
Живі турботами сади.

У РОБІТНИЧОМУ ГУРТОЖИТКУ

У робітничому гуртожитку,
де приліпився поряд сквер,
не заперечую — гуртом жили,
а не осібно, як тепер.

Перевдягалися натомлено,
картоплю смажили на всіх.
І сперечалися над томиком
бентежних віршів несвоїх.

О запальні оті дискусії,
довір'я щира прямота,
і перші втрачені ілюзії,
і дивовижна простота!

Нічних туманів сива магія,
змагання в шашки до зорі,
і нерухоме світло матове
малої лампочки вгорі.

Шарпнеш зненацька ширму пам'яті —
і все ввижаються, бува,
чай на ходу, на вікнах паморозь,
і знову молодість жива!

Там спрага мучить під вітрищами,
там «віра-майна» хтось кричить,
там світ — як острів не відкритий ще:
його б належало відкрить.

Щось в цьому плані намічається:
ось виконроб, мов капітан,
так загадково усміхається,
ти зрозумій і не питай.

Чаклує майстер над паперами.
Погожий день.
Блакить. Вітри.
О відчуття — життя попереду!
А щастя — ось воно. Бери!

ДЕКАБРИСТИ

ІНТРОДУКЦІЯ

Мрійники, гусари, дуелянти,
мудреці й поети в двадцять літ,
як вони віталися галантно,
дивували доблестями світ!

Як вони вітійствували гордо,
скільки дам приборкали — овва!
Їхні еполети і ботфорти,
вишукані жести і слова.

Та фатальне відчуття польоту,
полум'я нестриманих промов
і невідворотність повороту
до тюремних каторжних заков.

Але що їм лихо неминуче,
коли є мета, іскрить сніжок,
коли все життя — таке летюче,
дивне, як шампанського ковток!

БЕСТУЖЕВ-СТАРШИЙ

Мне надобно отказаться
от всякого счастья.

Н. Бестужев

Дай мені, дай мені твердості, боже,
не збожеволівши, перенести
глум самодержця, лакея-вельможу,
смертю мене покарай і прости.

Дні безтурботні не повернути:
листя опали, як в жовтні гаї.
Дай мені силу жінку забути,
пам'ять даруй не забути її.

Дай мені, боже, рішучості крихту,
як і колись незалежно пройти,
болісно стиснувши зуби до крику,
мимо затемнених вікон отих!

...Кроки на Невськім виспівують лунко.
Тьмяно вилискує каменю твердь.
О рятівна неможливість рятунку!
Серце скандує — свобода чи смерть!

Що вас жене до Сенатської площі
і неухильно штовхає вперед,
старший Бестужев,
Бестужев молодший,
вас, Кюхельбекер, дивак і поет?

ЛУНІН НА ПОСЕЛЕННІ

От людей можно отделаться,
от их идей нельзя.

М. Лунин

Що це з вами, Лунін, що ж це сталося?
Як же ви змарніли, світе мій!
Зазира підступно в очі старість,
псом бездомним виє сніговій.

Хилитесь, либонь, високим станом,
згадуєте милу суету —
аксельбанти, ківер із султаном,
іменинну шпагу золоту?

Чи не ви, не відаючи страху,
легко піднімали пістолет
і спокійно, як з партнером в шахи,
грали з смертю в жмурки tête-à-tête?

Чи ж не вам у запальній Варшаві,
на чужій нескореній землі
вишептала сльози нелукаві
в час вечірній панна Наталі?

Лунін усміхається: «Можливо.
Нам того несила повернуть.
Але є майбутнє, і важливо
буть собою — ось у чому суть».

Як з лиця злиня зоря остання,
під вітрів зловісні голоси
підє він один на полювання
в несходимі каторжні ліси.

Знехтувавши царську заборону,
на відлюдді, у непевний час

вистріля гусар усі патрони,
та один залишить про запас.

Як прибуду, причвала надвечір.
Налякався б приятель Оже!
Для самодержавного ведмедя
Лунін свій патрон прибереже.

Тільки ні к чому тепер рушниця.
Головне — чорнило і папір.
Моторошно скрикне в лісі птиця.
Безбережність. Глухомань. Сибір.

Він свічу запалить нетерпляче,
просвітліє раптом на виду.
Побажає сам собі удачі,
а накличе лихо та біду.

ЛУНІН В АКАТУІ

Один из тончайших умов
и деликатнейших.

А. Герцен

У темряві старого каземату
жива душа, неначе у норі.
Тут братовбивці, злодії, солдати,
розбійники і польські бунтарі.

Тут радість і печаль однако всеу,
бо хто тебе почує довкруги.
За сопками страшного Акатуя
на сотні гін — безмов'я і сніги.

На сотні верст — ні брата, ані друга.
Як жебрака, зневажено закон.

Тут бич свистить, збиткується наруга,
чи пак мордастий пристав Машуков.

Сміється Лунін: «Що ж, коли химера
свобода, про яку Руссо рече,
то почитаєм краще ми Гомера»,—
і тягнеться притьмом через плече

з дивана до старенького футляра,
що зачекався поряд неспроста,
неквапно вийме з нього окуляри,
від холоду зіщулившись, чита.

О чародій!

Не книга — суще диво.
І не хотів би, а, дивись, протне,
це не якийсь там осоружне читиво
якогось там абата Ламенне.

Солдат, схилившись, припаде до вічка:
чого розбубонівся цей вусач?
І ніч глуха, і догоряє свічка,
й життя — як свічка, хоч радій, хоч плач.

* * *

А що, як не інакше, саме так:
цей білий світ позбавлений ознак,
які, либонь, вигадують поети,
приборкуючи станси та сонети.
І небо вже не небо — атмосфера.
Безсмертя — просто вигадка, химера.
І шлейф туману — випари, та й годі.

І сонях — тільки сонях на городі.
І жінка — вже давно не таїна,
а просто жінка — їсть і спить вона.
І полиск руні — барва хлорофілу.
О, як би ти, душа, осиротіла!
Зіщулилась, вжахнулася б раптово
і все спочатку вигадала б знову!

* * *

Я скільки знав людей, яких давно
уже нема на цій землі й не буде.
Та голоси звучать їх все одно.
І пам'яті не вистудить остуда.

Міцний ланцюг незримо нас една.
Минулий день зливається з грядущим.
Лишилися їх жести. Імена.
І їх слова. І той же хліб насущний.

Серця наші чутливі, наче ртуть.
І доки хоч одна душа на світі,
яка їх знала,
ще жива, — живуть
вони також. І доля їх в зеніті!

* * *

Сліди життєвих струсів і невдач —
і давній розпач, і недавній плач,
і навіть радість, чиста і прекрасна,
наш куций вік вкорочують дочасно.
І б'ються геронтологи недремно,
як вирішити цю складну проблему:
подовжити життя, оберегти

людину від свавільної сльоти,
від горя, від сум'яття, від омани,—
а що, як поталанить їм неждано?
Ні, гріш ціна такому довголіттю —
прожить, не живши, в цім запеклім світі!

ПЕРЕДГРОЗЗЯ

Легендарному С. М. Степняку-Кравчинсько-
му — народовольцеві, землякові,
який надихнув Е. Л. Войнич на написання
славнозвісного «Овода».

1

Над площею тіні — лапато, як птиці.
В чеканні прольотка й рисак.
Тверезо намаца нервова правиця
легкий італійський тесак.

О, тільки б немарно!
А може,— не варто?
А може, сьогодні не слід?
Та б'є нетерпляче копитами Варвар
в дзвінкий петербурзький граніт.

Та зблиснуть павучо здаля еполети.
Відлунять хрипкі голоси.
Ліниво пливуть жандармські штиблети,
неначе вгодовані пси.

Ні жестом, ні словом свій намір не видай.
Недбало цей світ споглядай.
Життя — наче вдих, ну а смерть — наче видих
на грані — ти був і прощай.

Ущільнено час до летючої миті.
Глухі кам'яниці стоять.
І праведна криця, ненавистю вмита,
жандармові — по рукоють!

2

Кому твоя постать відома?
Чом думу бентежиш сумну?
Чому ти вернувся додому,
додому чи на чужину?

Сюди, де курсистки й студенти,
чиновники й пролетарі,
лакеї в ясних позументах,
священики і лихварі.

У цьому строкатім звіринці,
де важко свій слід віднайти,
почесно — державним злочинцем
по Невським зухвало пройти.

Пройти, не сутулячи спину,
пройти, не марнуючи слів.
Хіба що відчути провину
за те, що не встиг, не зумів.

О, справді злочинно — прожити,
тамуючи чесні чуття.
Злочинно життям дорожити,
коли зневажають життя.

Заповнять на тебе анкети.
Простежать, як звіра псарі.
Внесуть особливі прикмети
в реєстри тупі писарі.

А ти все прямуєш відважно,
яке тобі діло до них —
оцих лицедіїв продажних,
викажчиків цих потайних?

Нема цьому племені зносу,
гнучкіше воно від трави.
А що, як полишити з носом
всю зграю по той бік Неви?

І, поглядом краючи небо,
зронити звичайні слова:
любов нещадима до себе,
і тим вона вічно жива!

* * *

Боюся щастя, що прийшло раптово.
Душа в бентезі — як не втратить знову?
Привласнити?

Сховать, мов крам у лантух?
Воно — як скло: впустив — і вже уламки.
Воно — жар-птиця, що далась до рук
на мить одну із примхи чи веління,
поливши на спомин тільки звук
солодкої удачі володіння.
І ти стоїш, нахмуривши чоло,
і думаєш —
було чи не було?

* * *

О, є глибинь в глибинах духу,
яку ні зору, ані слуху
не досягнуть бодай на мить.

Спить мудрий глузд, чуття холодні,
та раптом зблиск — і згук безодні
тебе протне і засліпить.

ВІРШІ З ХУТОРА НАДІЯ

Люди вмирають — ідеї вічні. Серце твоє,
налите правдою і любов'ю до рідного темного
люду, полягло помеж ним, а дух величний
твій витатиме над ним вовіки. Коли ж незрячі
тепер прозріють — тебе в сім'ї вольній,
новій спом'януть.

Напис на могилі І. Карпенка-Карого

1

В садибі Тобілевича Івана
блукав я, повен світла й одкровення.
Вже пахли трави скошені духмяно
у вересневу пору рівнодення.

Моя душа Іванів дух сотала,
спонукана до мислі й супокою,
і скрадцем тиша душу огортала
в свої сумирні ватяні сувої.

І верби, ним посаджені, затято
торкалися волось моїх і тіла
так, буцімто хотіли привітати
а чи сказати щось мені хотіли.

Палали ніжні кетяги калини
в улюбленій господарем алеї,
і холодочком дихала з долини
мілка комишувата Сугакля.

І думав я, обстеживши усюди,
зіпершись на Іванову цямрину:

а ким він був для тебе, велелюде,
і ким він є для тебе, Україно?

Та братові дуби чомусь мовчали,
ручища розпростерши невмирущі.
Як половецькі стріли із колчана,
жолуддя добували з шкаралуші.

І били мене боляче по тім'ю,
стріляли зосереджено й завзято.
І гості йшли сюди. І не посмів я
про те дубів Маркових запитати.
І думав я, блукаючи повсюди:
так хто ж він є для тебе, велелюде?

Затиснувши в долонях яблук двійко,
праправнук Тобілевичів Андрійко
казав мені лукаво зокрема:
— Та ви не бійтесь, дядьку, не червиви.—
І сявав так, немов трава по зливі,
і дивен був тих яблук аромат.

І щось в мені неначе спалахнуло,
раптовим зблиском сутінь розгорнуло,
і слухав я, і вдячно воду пив
з його ж таки чумацької криниці
(її прозорий трунок аж іскриться).
Я пив його!

І все в мені бродив
словами неозначений мотив.

2

Тут все його присутністю освячено,
сповна його тривогами оплачено —
від хати до письмового стола,

від аркуша до паростка живого
і до його нервового, тонкого,
не скараного часом ремесла!

Надію мав — не заросте Надія,
і та його криниця не зміліє
нащадкам на здоров'я і добро,
а ворогам заклятим на досаду,
тож яблуко з Карпенкового саду
округле і важке, немов ядро!

Не випадково, ні, із Шостаківки
на хутір цей, до рідної домівки
неквапом прах господаря везли
задумані філософи-воли.
І за чумацьким мандрівним звичаєм
стрічками роги
їхні завітчали.

Тут дух його ще й досі лебедіє,
витаючи невтомно межі тьми.
І в кожного із нас своя Надія.
Допоки є вона — допоки й ми!

ГРАБОВСЬКИЙ

«Людина єсьм... мене гнітуть слаботи»,—
так він казав, і на бліде чоло
лягала тінь всесвітньої скорботи,
як відверталось раптом ремесло.

Сніги Вілюя, біле кладовище.
Понура його дика глушина.
Лютує скипень, ніби пугач, свище
хуга біля тюремного вікна.

Ця камера, як льох,— холодна й вогка.
Війне здаля весни солодкий дим,
і пригаса очей жертовний вогник
над аркушем паперу потайним.

Та прозирне сумління гнівним оком.
Не руш його, ачей не твар, не раб.
І зводиться на повен зріст нівроку
з пером в руках непогамовний Граб.

І зблиснуть очі, чесні, як озерця,
душа запрагне в дальне, голубе.
«Людина єсьм... жага любові в серці»,—
так скаже він, приборкавши себе.

Мережачи рядочками уклінно
записничок під ревісько вітрів,
він проліски пошле на Україну,
заблукані на цвинтарі снігів.

І проясніють побратимів лица,
відважаться й недужі на борню,—
не погасив у пущі вільний лицар
жаринку від козацького вогню.

Роздмухають її сміливі й гожі
під глас його —єднайтеся, брати!
А він і з домовини їм pomoже,
із лютої своєї самоти.

А нам із вами не збагнуть довіку,
яка снага на прю його вела:
була ж душа, мов квітка, в чоловіка,
така тендітна, лагідна була.

ВАРІАЦІЇ

Поезія — то діло совісне,
не грайся нею безпричинно.

А. Малишко

1

Як хвилі, негадано — строфи.
На обрії дальні — греби.
Поезія — совість епохи.
Примружені очі доби.

Не грайся із нею лукаво.
Та правду пильнуй, мов життя.
На простір — крізь рифи неслави
і мертву глибінь забуття!

2

Чернетка вірша — поле битви,
де не солдати, а слова
зійшлись впритул не для молитви —
свої виборюють права.

Де з флангів цілиться піхота
резервом ямбів у мішень.
Де врукопаш важка робота
во славу істини лишень!

3

Сліпий твій докір, критику-диваче!
Сьогодні я сміюся, завтра — плачу.
Тремтить душа, чутлива, як мембрана.
І слово наше — відблиском з екрана,
пелюсткою із пишного букету,

відгомоном з весільного бенкету,
де все переплелось, немов коріння:
надія, радість і жура осіння.

* * *

З роками я стаю ніжнішим,
сентиментальнішим, мудрішим
на доброту і на тепло —
нерясно в мене їх було!

Душа озватися готова
на дружній потиск, щире слово.
І я тягнусь до них, тягнусь
і так сполохати боюсь!

* * *

Може, мудрість найбільша в тому,
щоб, долаючи біль і втому,
жити так, як живе трава:
не турбуючись про вмирання,
у невтримній жазі буяння,
хоч минуца, а все жива!

* * *

Вночі і вдень тут гул доби:
мчать КраЗи, «Волги», «Лади», ЗІЛи.
А біля церкви голуби
в дворі акацію обсіли.

Над ними листя камертон,
і неба мелодійний тон,
і хмар бавовняні начоси.

Сусід виходить на балкон
і пригощає горлиць просом.

Спокійний жест, повільний рух —
і птаха йде йому до рук
спочатку сторожко та боком,
а потім прямо і довкруг
промінить цяточкою-оком.

І ця ідилія проста
живе в душі моїй щасливо:
довірливість і доброта
спроможні сотворити диво.

На цій землі, де я і ти,
де омивають буднів хвилі,
як це важливо — зберегти
тендітне серце в ніжній силі.

* * *

Жнива на порі!
І справа не тільки в комбайнах:
в готовності серця,
у прагненні взяти штурвал.
І кожна загінка — як досі неторкана тайна,
і гони — як ріки, пливи за крутий перевал.

Земля пропонує,
віддячує золотом чесно
найвищої проби, якому немає ціни.
В жаринь полудневу хитається майво небесне,
пахтять чебреці і дурманять старі полини.

Є трепетна втіха,
жадана така насолода:

за цим споловілим розливом спинитись на мить
і пити студену,
прозору,
устояну воду,
нутром відчуваючи:
сила в тобі аж дзвенить.

Назад повертати бадьорому вітру навпроти,
знічев'я всміхнутись,
весь простір вдихнути грудьми.
Чолом тобі, вічна,
прекрасна,
запекла Робото!
Це ти нас так мудро вивищуєш,
робиш людьми.

* * *

Та жінка, що співала під вікном,
свою журбу, як лавровим вінком,
журбою слів, старих мов світ, вінчала.
Здавалось, не співала, а печально
розповідала, скаржилась вона,
можливо, нам з тобою — хто те зна.
А може, то була пересторога
чи натяк, що і наші теж дороги
розійдуться невдовзі назавжди.
Єдиний крок від щастя до біди.
Та інколи замислишся на мить,
а голос той звучить,
звучить,
звучить.

ТЕРЦИНИ БІЛЯ КОЛИСКИ ХВОРОЇ ДОНІ

Мій безпорадний, ясноокий раю,
пташа безгрішне в полум'ї рудім,
як статися могло таке, не знаю.

Вітри біди наш оточили дім,
регочуть божевільно і затято
над радістю, що гомоніла в нім.

Кому, коли й на кого в суд подати
за те, що так зненацька, на ходу
мою надію нині розіп'ято?

Ласкаве личко зблідло на виду,
відчужено припало до постелі,
а я ходжу і розпач свій пряду.

Чи знов почую витівки веселі,
і милий сміх, і сплески рученят? —
німує крик мій в хаті, як в пустелі.

За гріх, чи що — у ніч оцю стократ
судилося мені каратись люто
недужною сльозою оченят?

Спиваю диму рятівну отруту,
клянучи себе й навшпиньки знов назад
до тебе повертаюсь, моя скруто.

Та враз вода з-під крана — кап-кап-кап.
Аж зойкнула душа моя в нестямі.
Гойднувся світ, як ненадійний трап.

Ось так насправді стаємо батьками.

ТЕРЦИНИ РОЗЛУКИ

Я вирушив о вранішній годині,
коли і світ і серце запальне
в звучанні повнокровному єдині.

Мій сад як сина проводжав мене.
Щось лопотів тривожно і стоусто.
Гортав мелодій плетиво сумне.

І хата в золотому капелюсі
білявим попрощалася крилом.
І дихали лани веселорусі.

Чи я гадав, світліючи чолом,
як згодом те прощання відгукнеться
з єдиним в світі батьківським селом?

Та в мить оту не думалося серцю,
що, безоглядно радісне, воно
колись не раз ще важко стрепенеться.

Мудрішати з роками нам дано.
А вітер запахущих улоговин
чуття хмелів, мов кріплене вино.

На вранішній годині світ чудовен.
І в лагідній чарівності своїй
зманливої незайманості повен.

І все ж не смій втішатися, не смій...

БУДЕННІ ТЕРЦИНИ

А час тече крізь брами і загати,
між пальців невблаганно струменить,
спадає, як пісок побіля хати.

Кричи, хоч лопни: «Зупинися, мить!»
Того не бути, все спливе незримо,
і нам себе несила зупинить.

Непевна справа, як свавільну риму,
затримати півтони оболонь
чи сплеск вітрів, що пронеслися мимо.

Торкнеться морозець гарячих скронь,
остудить він холодними вустами
цей палахкий, цей молодий вогонь.

І заgrimлять урочисті тамтами
глухого небуття, що першоцвіт
наївних мудрувань змете над нами.

К чому ж наш поспіх, коли з плином літ,
немов ріка у спеку, спокійно
не ширшає, а звужується світ?

Так мислимо, бува, меланхолійно,
так болісно караємося ми,
та все одно випростуємось рвійно.

Бо помічаєм — птахи б'ють крильми.
І пахне сіно лагідно-заклично.
І мальви сонця ждуть за ворітьми.

І ми в полоні юності криничнім,
те осоружне скинувши ярмо,
планету в знаках бачимо окличних.

І сумніви, як чорновик, рвемо,
до боротьби готові, до горіння.
Випростуємось — значить живемо,
спізнавши хміль терпкого потрясіння.

* * *

Взяла байдужість у полон мене.
І я жбурнув життя своє на ваги.
І вирішив тверезо: головне —
ніколи не втрачати рівноваги.

Мужній, мій спокій, і твердій, хода!
Під панцирем і горе — не біда.
Все, зрештою, на світі піде прахом.
Отож, за довголіття черепахи!

Так думалось...
Та буднів крутія
враз підхопила — і мої долоні
сирітські сльози пропекли солоні.
Спіткнулось серце.

Захитався я.

* * *

Я складно жив. А треба просто.
Собі зарадити зумій.
Є день і ніч. Квадрат і простір.
Твоя земля і ти на ній.

Здавалось, лист — таки ж зелений.
Здавалось, сонце — ну ясне.
Та щось приходило до мене
і непокоїло мене.

І те, що вчора гомоніло,
і вигравало, і жило,
живлющим соком хлорофілу
з очей невидимо сплигло.

Ти кажеш — радість в'ється гірко.
Ти твердиш — з горя спопелів.
Та ж варіації відтінків,
нюансів і напівтонів!

Чи не тому у будні й свята,
яка б не вабила мета,
душа, складніша, аніж атом,
усе на складність поверта?

СЛОВНИК ГРІНЧЕНКА

Не бійтесь заглядати у словник.
Це пишний яр, а не сумне провалля.
Збирайте, як розумний садівник,
достиглий овоч у Грінченка й Даля.

М. Рильський

Слова — не тлін.
Минувшина — не порох.
Впритул коріння й зав'язь, крона й цвіт.
Словник Грінченка —
на його опорах
стоїть наш тополиний дивосвіт.

Іскрить той світ.
Бентежно й пружно диха,
вертаючи з непам'яті слова
гучні, як дзвони, мовчазні, як лихо,
усміхнені, як навесні трава.

Умів народ мій навіть в люту хвищу
приборкати не для розваг, либонь,
слова-ласкавці і слова-громища,
слова-зухвальці і слова-вогонь.

Умів і ненавидіти й любити
той мудрий люд, що в лихоліть не щез.
Горьований,
таврований і битий,
все витерпів, для радості воскрес.

Сміявся,
хоч бувало не до сміху,
тому й понині в пам'яті живі
округлі і тверді слова-горіхи,
оті міцні горішки лісові.

А ще слова сумирні і прощальні,
із тих, що відробили чесно вік.
Слова повчальні і слова печальні,
гірка печаль, як полиновий сік.

Оці чотири томи — як дороги
у безмір чотирьох сторін-світів.
Буя життя!
І долучає строго
нові слова до тих несмерклих слів.

* * *

Жорстокосте людська!
Ти мов граніт
на вутлі плечі —
глумом,
кров'ю,
криком.

Я б зненавидів
цей жорстокий світ,
коли б не доброта його велика!

ЛЮДИНА ВИСОКОГО ЗРОСТУ

Ю. Яновському

Людина високого зросту прошкує неквапно вулицею,
давнію моряцьку пісеньку бурмоче собі під ніс,
така показна на вигляд, хіба що ледь-ледь сутулиться:
високим людям ніяково за свій нестандартний зріст.

Крем'ярами каштанів відстрілялася осінь,
небо над містом прочахло, загухло, немов емаль,
кружляють листки в повітрі, одноманітні, як оси,
ужалять неждано душу — чаркуй-пригощай печаль.

Людина високого зросту прошкує собі утомлено,
тихо за нею слідом — каштанів стрункий кортеж.
В дерев, що прозріли втратами,—

пора найсолодших споминів,
пора найсолодших споминів сьогодні в людини теж.

Людина високого зросту протира окулярів скельця,
короткозоро мружитья всім добрим очам навстріч.
Зупиниться ненароком: підводить прокляте серце,
уже й валідол не бере його, болить воно день і ніч.

Отак воно якось випало — досада у парі з радістю,
та аркуші білі-білі в незайманості лихій,
кульгають слова похнюплено, невже вони йому зрадили?
Спробуй тепер зарадити пекучій біді своїй.

Майнути б оце у молодість, її не убив байдиками,
примарились на Хрещатику батьківські полини.

Як тобі там живеться, земле дитинства, Байгородо,
любий мій Степограде з ближньої даліни?

Людина високого зросту щось наслуха причаєно,
вмощується на лавочці у скверіку в одині,
чайкою білогрудюю квилить йому Нечаївка,
чень повернутись мусить туди у прийдешні дні.

Крем'ярами каштанів дівчисько в під'їзді грається,
блакитним її оченятам бант оцей до лица.
Людина високого зросту лагідно усміхається,
та усмішка — ніби шлюпка для змореного плавця.

СЛЬОЗА ПРОЩАННЯ

Пам'яті В. Сухомлинського

В Павлиші зараз осінь. Запалали сади в Павлиші.
Над побриженим ставом шерхотять, шепотять комиші.

Шу-шу-шу — комиші. Буцім лезами — нам по душі.
В Павлиші зараз осінь. Сиротинна пора в Павлиші.

Шурхїт шин. Шелестїнь. Павутинна затушкана тиш.
Наймудрішого сина свого вчора втратив Павлиш.

Поховали його. Поховали його. Похова...
Ще й землі намели, мов поставили вічну печать.
Важко горблять поставу гінку мовчазні дерева.
Не мовчать. Безголосо кричать.

Він упав долілиць, мов косою підрубаний злак.
На губах охололих запеклась недовіра німа.
Сиротинна пора в Павлиші. Як же сталося так —
був такий чоловік, отакий чоловік — і нема?

Повз оселю його ще промчать крикуни-поїзди,
та господар ніколи-ніколи не прийде сюди.

По осінній поразці весною повстануть сади,
та господар ніколи-ніколи не прийде сюди.

Світ замішаний круто. В ньому радість і біль пополам.
Та до цього ніколи-ніколи не звикнути нам.

Як він ніжно любив!

Запашними стежками водив
гострозору малечу в державу заблуканих див.

Там жили цвіркуни й солов'ї, козачки й дерева.
Він помер? Не повірю.

Бо жива та країна. Жива!

І жива та трава,
по якій він недавно ходив.
І живі ті слова,
що він світові й нам наділив!

СТАРІ БІЛЬШОВИКИ

Старі більшовики
з рубцями на обличчях,
комбриги,
політками,
рядові.

У битвах і трудах
не раз,
не два,
не тричі,
здолавши смерть,
вставали ви живі.

Мов борозенки нив,
оті рубці зловісні.
Та гордий пал сердець
ще й нині не зів'яв.
Старі більшовики,
заспівувачі пісні,
в якої — Революція ім'я.

На сотні гін кругом
її лункий початок
печатями копит
завірили поля.
Замисляться на мить —
мелодія тачанок
пройма до німоти
і вечір звеселя.

Не спить мірошник-час.
Поставу горблять зими.
Та раптом крізь років дими густі,
старі більшовики,
вам усміхнеться зримо
трибун примружений
в картузику простім.

**ЛІКАРЯМ, МЕДСЕСТРАМ, НЯНЯМ
ВІДДІЛЕННЯ РЕАНІМАЦІЇ
КИЇВСЬКОЇ ЖОВТНЕВОЇ КЛІНІКИ
З НАГОДИ ДЕСЯТИРІЧЧЯ ВІДДІЛЕННЯ**

Я пам'ятаю прижмур смерті.
Її зубів сліпий оскал.
Нездвижно руки розпростерті.
Страждання божевільний пал.

Я пам'ятаю мить смеркання.
Відчуження беззвучний крик.
Мовчання ваше і зітхання,
як плавний змах пташиних крил.

Холодні маски таємничі.
І сплеск води.

І зойк.

І чад.

І очі, очі чоловічі,
живу сльозу у тих очах!

Я пам'ятаю, мов гортаю
вогонь весельцями долонь.
А те, що я не пам'ятаю,
ви пам'ятаєте, либонь.

Хоч нас не кожен зрозуміє,
та чесно визнати пора
і чудеса гіпотермії,
і кислородний апарат.

Це їм довірившись жахливо,
повстало тіло, як лоза.
Втім, як подумаю, можливо,
що врятувала та сльоза,

і та рука, і та Людина,
і, брате, ви, і, сестро, ти...
Тим квітам, що на домовину
не пощастило зацвісти!

Живу, як ви: не для овацій.
Але пишаюсь, не секрет,
що в джунглях ваших дисертацій
я фігурую як об'єкт.

І знову манять виднокруги,
і, хоч здобутки на нулю,
народжений учора вдруге,
сьогодні, мов колись, люблю.

Спасибі вам за світ цей дивний,
за невмирущих яблунь дух,
за мирний вуркіт голубиний,
за сніг навскісний, лебединий,
за гул,
 за шум,
 за блиск і рух.

* * *

Як у батьківській хаті
після купелі син,
спить сусід по палаті
вісімнадцять годин.

К дідьку чад хлороформу,
смерті чорну оброть!
Віднайти свою форму
прагне зболена плоть.

Після двох операцій
(здивувались — не вмер),
наче ратай по праці,
спочиває тепер.

Сняться хворому луки,
де по пахви трава,
найласкавіші руки,
найніжніші слова.

Усміхається тихо.
Щось бурмоче вві сні.
Відступилося лихо,
мов колись на війні.

Що там завтра — не знає.
Спить, як в люльці дитя.
Але й сонний тримає
міцно нитку життя.

АБИ НЕ ГІРШЕ

*Лікарєві Н. П. Степановій,
яка на всі мої скарги відповідала так:
«Нічого, голубчику, перемелеться.
Аби не гірше».*

Коли, як лезом, черкне образа
і сил не стане терпіти більше,
мов заклинання,
шепчу вашу фразу:
«Аби не гірше».

Коли ні листа,
ні дзвінка,
ні слова:
ти, брате, знехтуєш найсвятішим,—
зерном утішуся.
Летить полова.

Аби не гірше.

Коли в немилості у себе навіть.
Душа в протрації. Осліпнуть вірші,—
я стисну зуби. Кашкета — набік.
Аби не гірше.

Коли ти зрадиш, моя любове,
і молочаєм надія згіркне,
кулак підтрима чоло пудове.
Аби не гірше.

Коли вже й молодість,
як сад у грудні,
я не заплачу. Скажу, між іншим:
минули свята.
Настали будні.
Аби не гірше.
Аби не гірше.

* * *

Безсмертя, якщо говорити по суті,—
це слово, яке непідвладне остуді.
Це зерня дрібне, що в чорнозем проллється,
це пісня душевна — від серця до серця.
Безсмертя, якщо вже конкретно казати,—
це витвір правиці — вікам не звладати!
Це в безмір, як траса, простелена пам'ять,
це мислі гнучкої нев'януча павіть.
Та строфи, як хвилі.
Та хвилі, як строфи.
Та люди на виріст — з епохи в епоху!

* * *

Забувається все, забувається,
як листок за листком відривається.
День вчорашній новим підминається,
та й новий відліта, не вертається.
Забувається все, забувається,
та зненацька, бува, озивається,

як живлюща вода проливається,
крізь загату років проривається,
доки стрілка життя коливається.

* * *

Прекрасне
осягають не відразу.
У юності, вдивляючись в майбутть,
в манірнім жесті,
пишномовній фразі
як часто ми краси вбачали суть.

Нас вабили
країни невідомі
дивами загадкових берегів,
відвагою шляхетних матадорів,
лагунами тропічних островів.

І треба ще було
дозріть, як овоч.
Зазнати втрат на довгому шляху,
аби відкрити,
що прекрасне — поруч.
І саме цим завершити строфу.

* * *

З безміру космічного німого
над рівниною
сумирних піль
в пишнім сяйві німбу голубого
викотилась місяця таріль.

Золота.
Приваблива.

Єдина.
Впаяна навіки в небовись.
Може, й не була отам людина?
Може, все достоту, мов колись?

Незворушний спокій небокраю.
Діалог світил у напівтьмі.
І душа сама себе питає:
— Може, то міраж?

Легенда?
Міф?

* * *

Коли в безтурботті незрячім
відчиниш ти браму біді,
важливо у власну удачу
повірити твердо тоді.

І ще пам'ятати важливо,
ухоркавши зграю тривоги:
життя — це припливи й відпливи,
це серця й землі діалог.

СВЯТОСВІТ

Хата в серці світитися мусить...
І. Драч

1

Таку повинність сплачувати мусиш:
на белебні мій вільний дух нести.
Безхмарним серцем гречно поклонюся —
спасибі, світку, що існуєш ти.

Вгамую спрагу і снаги нап'юся
із джерела твоєї доброти.
Білявице моя золоторуса,
спокутуюсь тобі до німоти.

Дарма, що капелюх із черепиці,
а не з соломи на чоло твоє.
Твій корінь живить та ж свята живиця,
а крона твоя — неба дістає.

Як сядем разом за столи дубові,
світи нам, нене, в запахущім слові.

2

Матері помічають
так багато між слів.
Матері пробачають
неувагу синів.

Матері пробачають,
матері нам прощають.
Тільки сумніви потім
нас за гріх покарають.

Покарають безсонням,
самоти холодком,
білим криком на скронях,
незугарним рядком.

Схаменешся, та пізно
біля отчих воріт...
Рідна мама, як пісня
за переступом літ.

Жінки білять хати,
 наче душі готують до свята.
 Підібгавши подоли,
 стоять на ослонах
 і вихлюпують клопоти серця
 в зачаровану тишу.
 Жінки білять хати,
 ніби священнодіють:
 їхні рухи спокійні,
 неквапні їх жести,
 і гнучкі голоси їх
 озвучені барвами літа —
 тихим смутком душевним,
 затаєним світлом надії,
 шалом любовців ніжних,
 забаганкою щастя,
 та ще чимось таким,
 чого просто не скажеш словами...
 І немає пісень від цих кращих
 у нас на Україні.

КОБЗАРИ

Намисливши свою відважну втечу,
 захланно наслухають битий шлях
 оракули в солом'яних брилях,
 поетів заповзятливі предтечі.

Їх скарб немудрий муляє їм плечі,
 але над втому — мандрів пишний пах,
 та правди, правди невмирущий птах,
 та благовісту слово молодече.

Бродячі лицарі людського духу,
чубаті дідугани-кобзарі,
балакуни, філософи і зухи,
народу рідного поводитирі.

На кобзу вашу поспішали з двору
дядьки статечні і мала дівб́ра.

* * *

Хай каже досвід — все минуше.
Лови, лови летючу мить.
Все 'дно довірливо й значуще
оцей листочок лопотить.

Дарма, що літо прихворіло.
Дощі до самозабуття.
Зелений племінь хлорофілу —
знак невмирущості життя.

* * *

Іще не глибина,
та вже до неї крок.
Іще не сивина,
та вже її димок.

Іще не простота,
та вже розважний плин.
Іще не гіркота,
та вже її полин.

МАНГИШЛАК

Оце і все, Тарасе.

Це фінал.

Немислимих пісків горби верблюжі.
Безвітря сите. Небеса байдужі
та обрію захмарений овал.

Тут не слов'янська жевріє зоря.
Така земля, як покритка убога.
Йди хоч до бога.

Але очі в бога
нестерпно-голубі, як і в царя.

Кому й навіщо твій запеклий шал?
Ця ненасить вселюдського пожару?
Нещастями мордована душа
завдасть і тілу лютої покари.

Жахливий світ. Страшний у нього гандж:
немає правди, є лише облуда,
немає щастя,— суета, міраж.
Не надривайсь.

Здери з очей полуду!

Зречися слова, як солдат меча!
І пронесеш ти в тихім супокої
оте у снах голублене дівча
і сумовитий погляд Репніної.

Але й тоді, Тарасе, як усі,
крутись навколо власної осі.
Оце і все...

О доле, ні, не все!

Стоїть Тарас —
і землю цю трясє.

Стоїть Тарас —
і вергає громи
на древній світ неправди і п'їтьми!

ГРИГОРІЙ

Світ ловив мене, але не піймав.

Г. Сковорода

Ні, він таки піймав тебе, Григорію!
Попотчував не солодом — цикорієм.
І дяка богу!

Не на небесі
душа твоя, а з нами, тут, де всі.
Стражданням прозріваючи уперше,
в ділах мирських заплутавсь, як у верші.
Вертав додому навчений грозою,
пропечений селянською сльозою.
І я, твій правнук, як немає зладу,
їду до тебе, батьку, на пораду.
Світильник твій!

Таж і далеко видко!
Дарма, що босий ти і ветха свитка.
На нього йду і в радості і в горі я,
а все тому, що світ піймав, Григорію!

* * *

Подумаеш — ти стільки втратив,
що втратам тим нема числа.
Не раз душа ішла на страту,
аж білим цвітом зацвіла.

Де їм кінець і де початок?
Де рівноваги світла мить?

Уже б навчитися втрачати,
ба ні, як і раніш, болить.

Болить!
А втрата — не остання!
По тім'ю б'є лиха нещадь.
Живий — жива й пора втрачання.
Лиш мертвим нічого втрачать.

* * *

Цей сонях — безнадійний оптиміст.
А може, він збагнув глибинний зміст
життя, що навіть в пізню пору
являє світу дивну непокору?

Стоїть собі веселий одинак
і молиться на сонце — мудрий знак.
Що смерть йому?
Що ця нудьга осіння?
Коли як вічність — навіть мить цвітіння!

* * *

Ну що — гординя?
Так, нечема.
Я зачинив для неї дім.
Ти ж, чорна заздросте, нікчемна
безтямним норовом своїм.

І все ж покари не минути
тобі, сліпе знаряддя зла.
Бо самовбивча та отрута,
що ти для когось припасла.

* * *

Весною

бути молодим не складно.
Ти спробуй стати ним серед зими.
Коли обсядуть думи непарадно
ба навіть і між добрими людьми.

І кинеш ти життя своє на ваги
не просто так і не задля краси.
Здобутками не купиш рівноваги
і втратами жалю не додаси.

Та в мить якусь,

коли зневіра стисне,
коли ти безпорадний чи сліпий,
як іскра з-під кресала — порух мислі.
Схопи її.

Затримай.

Закріпи.

ПОКЛИК ПРОСТОРУ

ЗЕЛЕНИЙ ДИВ ДОРОГИ

«Бери сакви і рідний дім покинь»¹,—
казав поет. А що, коли насправді
схопитися проворно до світ сонця
і похалцем на аркуші паперу
полишити коротке: «Я пішов»,
і взути чоботи, і, дощовик нап'явши,
шугнути в ніч, у хвищу, в невідомість.
Обачно попередять півні треті
про небезпеку мандрів необачних,
зітхне тривожно хата навздогінці,
і став біля похмурої левади
єдиним оком блимне, як циклоп,—
а ти все йдеш на вогники вокзалу.

¹ Цитата з М. Рильського.

І підійти, і стукнути рішуче
до сонної касирки у віконце
і на німе запитання «Куди?»
непевно похитати головою
(чи ж має зараз значення — куди?).
І взять квиток на потяг, що підходить
повільно до принишклого перону.
Та жінка сумовито гляне вслід,
замислиться, а може, й усміхнеться
і замугиче пісеньку без слів,
згадавши милий посвіт дівування...
А потім мовчки в тамбурі стояти
і мчати в ніч, щоб всім еством відчути
найперший порух світлого світання
за овидом далеким і близьким.
На протягах відроджено скресати
під колисанку-музику коліс.
Сміятися і плакати беззвучно
від щастя і сліпого потрясіння,
і вірити в можливі чудеса,
і думати, цигарку запаливши,
що молодість вдалося завернути,
немов дурне теля, що легковажно
у пізній час відбилося від гурту.
...Зелений див дороги жде мене
і язика показує щоночі:
візьми сакви — і в білий світ полинь.

З ВЕРШИНИ МТАЦМІНДИ ¹

ДЕНЬ ПОБАЧЕННЯ

И вздрогнула душа, узнав тебя, Кавказ.

Н. Заблоцкий

Так ось яке твоє співуче небо.

Такого не побачиш і в раю.

Добрідень, земле сонця!

Гамарджвеба!

На сивій тверді в захваті стою.

Не випадково в ритмах часолету

від суєти — заклоятої іржі —

до гір твоїх тягнулися поети,

намисливши високі рубежі.

Ці барви — то бадьорі, то похмури!

Ці тони в чергуванні перемін!

Так солодко звучить мені чонгурі,

мов кобзи невмирущий передзвін.

Про дружбу непорушну, ніби стела,

про пам'ять нашу, — вранішню зорю, —

з веселою упертістю картвела ²

при вогнищі братерським повторю.

А нумо пісню — серцю для відваги!

Дзвінка душа напнулась, як струна.

Твоє обличчя, темне від засмаги,

мені — як стародавні письмена.

¹ Гора, де знаходиться Пантеон видатних митців Грузії.

² Самоназва грузинів.

РЕЛЬЄФ НА СКЕЛІ

Балада

Рельєфу на скелі — три тисячі літ.
Два вершники з дому рушають в похід.
Обидва безвусі. Оба при мечях.
Жага боротьби у юначих очах.

Вже перший далеку мету прозира.
Вже кінь його стрибом пустився двора.
Вже й другий торкає повіддя — пора.
Та глянув праворуч — аж мати стара.

Стоїть біля тину незвично пряма.
Нікого у неї на світі нема.
Така безголоса, як скеля німа.
Ще й руки, мов крила, угору здійма.

Що перший не бачить, а другий — мовчить.
Йому б до старої припасти на мить.
Та вухами кінь нетерпляче стриже.
І чується сину: «Хай бог береже».

Три тисячі зим на вітрах відгуло.
Три тисячі весен у прірву сплигло.
Віків табуни як один пронесло.
А мати стоїть воріженькам на зло.

А мати стоїть біля власних воріт.
Дорослих синів виряджає в похід.
І руки, мов крила, здійнявши в zenit,
все дивиться,

дивиться,

дивиться вслід.

Рельєфу на скелі — три тисячі літ.

ДОРОГА НА ВАРДЗІЮ

Вона така ж сувора, як земля,
що витовчена сонцем до нестями,
затягується глухо, як петля,
то раптом знов випростується прямо.

Над нею нерухомий небосхил,
геть вилинялий, аж блідий від спеки.
Не чути птаха. Не шумить ковил.
І вловить око — рудуватий пил
згори проллється, як вода із глека.

Химери скель оголені й сумні
стирчать довкола, ніби грубі вежі,
і каміняччя розсипи рясні,
як після землетрусу чи пожежі.

І нам би умлівати від жару,
коли б не поруч безтурботний щебет:
дзвінкоголоса ниточка Кури
протягнута крізь вушко цих ущелин.

Месхетіє!

Твій аскетичний лик
здивованій душі — як озоріння.
Таким і був, либонь, наш материк
в доісторичну пору сотворіння.

Тут світ в його первісності лихий,
безладді форм, незграбності малюнку.
Стрімких вершин парадний однострій —
як хмаровище в дивнім обладунку.

Тут вікнами печер зорить пільма,
задавнена, в своїй правічній суті.

Руїни храмів гордо підійма
й фортечні мури, ніби з криці куті.

Об валуни отут спіткнувся час,
отримавши лиш тишу в нагороду,
та ярусами мовчазних терас
земля ця твердить про незнану вроду.

А вже автобус круто поверта
і щось в мені озвалось — відболіло:
мале село великого Шота
на заході дахами відбіліло.

Насупивши над нами брили брів,
німують гори здичавіло й строго.
Повзе, повзе машина в глиб віків —
дрібна мураха на стеблі дороги.

...Спинитись раптом. В крижаний нарзан
негадано вмочити злісну спрагу.
І щось почати і не доказать,
чим краєм захмелівши, як від браги.

Й петрів батіг уздрівши,— ну й дива! —
торкнути тихо усмішкою губи
і, схаменувшись, віднайти слова,
і рідний степ згадати, серцю любий.

З ВЕРШИНИ МТАЦМІНДИ

Забуду про всі свої біди,
коли озирнусь довкруги
й побачу з вершини Мтацмінди
Тбілісі вишневі дахи.

Така безгомінь, як в гробниці,
не чутні ні плач, ані сміх.
Та мертвим поетам не спиться
в останніх оселях своїх.

Слова, що вони промовляли,
тремкі, як живі прапори,
лишились внизу, де квартали
збігають гуртом до Кури.

Там квітнуть магнолії пишні,
в замрії чинари густі,
й терпкі, як плоди лавровишні,
між ними їх думи прості.

У мареві даль круговида,
немов під полою плаща.
Над храмом святого Давида
зелені напливи плюща.

Промовте — й зітханням пустелі
з вершини свого рубежа
озветься душа Церетелі
і мудрого пшава Важа ¹.

Не буде народу загину,
коли він в турботах крутих
поетів підняв на вершину
і сам піднімався до них.

І в кожній мелодії саду
звучить мені нота одна,
й безсмертна лоза винограду
минуле з майбутнім єдна!

¹ П ш а в и — етнічна група грузинів, з середовища яких вийшов поет Важа-Пшавела.

КАМІНЬ ЖИТТЯ

В Бакуріані, високогірному районі Грузії,
клумби з квітами обгороджують камінням,
яке вдень вбирає тепло, а вночі віддає
його і рятує рослини від холоду.

Камінь, який зберігає тепло,—
це уже майже не камінь.
Камінь, який захищає зело,
схожий з людськими руками.

Небо загусне в напливі стрімкім,
холодом кине в нестямі —
подихом рівним і ніжним своїм
оберігає життя він.

І відступає впокорене зло:
пильно стоїть на сторожі
камінь, який зберігає тепло,
не зберігати — не може.

Давлять грузини іскристе вино,
мріють, вирощують квіти.
Серце — не камінь!

А все ж і воно
каменем дивним зігріте.

ГОСТИНА В ДРУЗІВ У ТЕЛАВІ

Як була бажанням зустріч,
то є щастям час приходу.

Шота Руставелі

Ми випадкові гості в домі цім.
Нас дощ загнав гуртом сюди свавільно.
Й незвично спершу з келихом в руці
тут почуватись просторо і вільно.

Горіх столітній стежить крізь вікно,
чи поміж нас нема облич похмурих.
І бурштиново виграє вино,
і шашлики чекають на шампурах.

Наш тамада — рум'яний торохтій —
примружить око, усміхнеться просто,
округло так підніме келих свій
і приголомшить нас грузинським тостом.

Усі дива Кахетії довкіл
на тацях у солодкім одкровенні,
благословен хай буде братський стіл
і всі дари його благословенні.

Нам пісня і опора, і сестра.
Виводимо її в палкім старанні.
І промовля мелодія Дніпра
в долині гомінкої Алазані.

І серцю оступитись не дано
на самоті в гостинній цій оселі:
є стиски рук. Є в суліях вино.
Є пам'ять про Шевченка й Церетелі.

І бесіда зворушлива тече,
і щире слово викликає слово,
і генацвале щедрого плече
відчуєш ти, розчулившись раптово.

В БАГДАДІ

Високе небо над Багдаді,
цикад тріскучі голоси,
на фантастичнім крутоспаді
у синій сутіні ліси.

А ти в томлінні нерішучім
переступаєш цей поріг,
де у будиночку скрипучім
сліди його дитячих ніг.

Перебіг світла рябуватий,
і зелень, і хлоп'ячий свист,
і важкуватий, глянцеватий
магнолії зелений лист.

Тут витюки життя і слова,
межа, що він переступив,
його пракорінь і основа,
душі буремної порив.

І сам поет на п'єдесталі,
з бентежним світом сам на сам,
при гамірнім автовокзалі
хитає вічні небеса.

* * *

Ті здичавілі тумани, певно, забилися в нору.
Сонце щитом непорушним впаяне в небо руде.
Все повторяється, Анно, не повторяються гори,
величі їхній скульптурній якомсь позаздри́в Роден.

Випито трунку без міри, нищено дерева без ліку,
сад перекуто в мовчання і переплавлено в мідь.
Вардзія, місто печерне, дивиться норами вікон,
мовби очима померлих з попелу згаслих століть.

Скільки тут стлумлено моці, скільки тут кайл кайлувало,
скільки в цих вирвах похмурих поту пролито й кривці.
Глухо в Успенському храмі, струсом сліпого обвалу,
потоптом дужим навали зметені житла оці.

Та подивований погляд в барвах прадавніх потоне.
Фрески на стелі і стінах повні приваби і чар.
Хто вона, ликом пресвітла, як Іверійська мадонна,
станом гнучка, волоока?.. Може, цариця Тамар?

Думаю нині про нього — майстра, що марив і корчивсь
в цьому безмовному склепі, лік загубивши рокам.
Все повторяється, Анно, не повторяється творчість,
вперта жага сотворіння строки подовжує нам.

Вечір — і хвилять під гору мирні отари овечі.
Синьо в долині, і Тмогві древня твердиня німа.
Знаю — перебудуть зі мною Ваші беззахисні плечі,
Ваші відчужені очі, й, може, зітхну крადькома.

Всі ці дива та химери — цяточка кругла на карті.
В ніжних перехлюпах світла закам'яніла сльоза.
Все повторяється, Анно, не повторяється Картлі,
сива, як гори, і юна, як виноградна лоза.

* * *

У гори — все вгору та вгору.
П'ятірка зухвальців — це ми.
Насупились брили суворо
над чорним провалом п'тьми.

Куди ця непевна дорога,
тоненька, як нитка трави?
Напружено ковзають ноги
по грудді черстої жорстви.

І подих близької безодні
гарячі тіла студенить.
Що трапиться з нами сьогодні,
що статися має за мить?

О як нам сутужно і жарко!
Гуде наша плоть, як авто.
Та вибухом — лемент вівчарки
десь там, на незримім плато.

Нарешті!
Тепер — тільки прямо.
В сузір'я начищену мідь...
Отари туманів за нами —
золою погаслих століть.

ДОРОГА НА БАКУРІАНІ

Дорога на Бакуріані,
одноманітна і німа,
тороси скель в лихим захланні
над нами хижо підніма.

Уже позаду їх громади,
там вітер сліпо наколовсь,
там опадають водоспади,
як біле маєво волось.

Вони цю мертву землю живлять.
І крізь ущелину глуху
дрімучі зарості ожини
на їхнім вруняться шляху.

І нам цікаво, як малечі,—
до різі в звужених очах —
тонкі струмки отар овечих
на крутосхилах помічать.

Де, проявивши непокору
і норовистий запал свій,

автобус вперто пнеться вгору
зигзагувато по кривій.

І наші куці виднокруги
мов розступились вдалині,
коли назустріч — лісосмуги
та низькорослі ячмені.

І тільки збоку диким бевзем
завмер готичний пік хребта.
Таж ніздрювата, ніби пемза,
його захмарна висота!

А вже тумани валять валом,
на вітрове налігши скло,
й студений подих перевалу
уже остуджує чоло.

І ти замри в подивуванні —
то ж ген у вибалку — сніги!
Дорога на Бакуріані —
лісів розливи навкруги.

Ї душа, втрачаючи опору,
затямить пахолось і хмиз,
шоломи гір, буяння флори
і неймовірний спуск униз.

* * *

Жарінь в Цінандалі, дощі відшуміли давно.
Ти спрагу вгамуй і принишкни довірливим слухом.
Зворушливу повість почувеш — поет і Ніно¹,
Прозрієш, ручаюсь, і зором і духом.

¹ О. Грибодов і Н. Чавчавадзе.

Скуйовджений гід, як горіхи, слова добира.
Вологі очища палають, немов чорносливи.
Шамань, Шаліко!

Наче воду з цебра,
пролий у серця наші ніжності зливу.

Здери нам полуду з очей!

Вдар, як струмом, в єство!
Аби не зачерствіть, мов хліба окраєць, дочасно.
Любов — то вершина. Всесильне її торжество.
Прекрасне!

У княжому парку стоїть на сторожі весна.
Звечора до рання просвітлену пам'ять пильнує.
В алеї пліч-о-пліч закохани. Він і Вона.
Любов торжествує!

СЛУХАЮ ГУРІЙСЬКІ НАРОДНІ ПІСНІ

Гурійські хори чоловічі —
ну й голоси, мов кута мідь!
В них блиск мечів, і подзвін січі,
і загадковий пил століть.

І плач, і шал, і заклинання,
і сміх, і скарги, й каяття.
Де перша пісня?

Де остання?
Таж безберегі, як життя!

Течуть то хвацько, то понуро
в напливі холоду й тепла,
у змінах радості й зажури,
у боротьбі добра і зла.

посилали свій погляд провісний
на вершини прабатьківських гір.

Хай задзвонить душа невмируща,
може, викреше з тверді вогонь.
Недаремно ж поезія суцця
монолітом еднання того.

Пізнаю ці нев'яучі брості.
Так у травні в нас пахне бузок...
Ваші вірші, де знак високості,—
як гірського повітря ковток.

ПІСЕНЬКА ДЛЯ ЧОНГУРІ¹

На Батьківщині осінь глибока
котить рівнинами сиві тумани,
та повертаються весни нівроку
пізно чи рано.

Сльози не сльози, а скрута для серця.
Чом ви в тривозі, як листя платана?
Ще ж ваша доля вам усміхнеться
пізно чи рано.

Щось ви, мій милий, зів'яли неначе.
Чую й не чую ваше піано.
Все повторяється, навіть удача,
пізно чи рано.

Вже зацвітаємо цвітом останнім,
тільки немає в цьому омани:
стане побаченням наше прощання
рано чи пізно,
пізно чи рано.

¹ Грузинський струнний інструмент.

ДЕНЬ ПРОЩАННЯ

Грузіє, уже ти ген за нами!
Мимоволі зводиться рука.
Профіль твій, карбований віками,
у хисткому мареві зника.

І не дотягнутися очима:
сонце тяжко б'є у півкрила,
тільки пригасати безпричинно
у томлінії серця і чола.

Тільки приголомшено стояти,
обважніло спертися плечем
і в знеможі подих тамувати,
мовчазним заходитись плачем.

Побував я в тебе, як на святі,
їв твій хліб і пив твоє вино.
У твоєму древньому Гелаті
голову схиляв, як знамено.

І дзвонили лаври, як медалі,
і бентежив рідний деревій
у золоточолім Цінандалі,
в наливній Кахетії твоїй.

Скільки нашу землю несходиму
не любити в прагненні краси,
трепетно звучатимуть, як диво,
гір твоїх високі голоси.

Ось вони з'явилися востаннє
в голубому сяєві папах,
як сльоза, терпке оце прощання,
тільки вітру присмак на губах.

* * *

Пташина флейта угорі
і обіцяльне небо.
Я прокидався на зорі,
і думав я про тебе.

І думав я, що ти в цю мить
теж думаєш про мене.
Платани сіяли блакить
крізь решето зелене.

І щось дзвеніло голосне
у ласці та привіті.
І піднімало: головне —
ми є на цьому світі.

На цьому світі, де звучать
моря й комаха кожна,
де нам не можна не прощатъ,
як не любить не можна.

* * *

Цей простір, бентежно заглиблений в себе,
цей вітер свавільний, і поле, і небо,
і графіка лісу на синьому тлі,
на синьому тлі, як на синьому склі,—
усе це, усе це бувало зі мною,
здається, весною?

Звичайно ж, весною!

Де в захваті мрія себе обганя
у вихлюпах світла, прозорості дня.

Хай доля, як шашки, літа переставить,
душа дивуватися не перестане,

допоки цей вітер свавільний в обличчя,
допоки дорога заманливо кличе,
і поле в надії, і лагідне небо,
допоки цей простір заглиблений в себе,
і графіка лісу на синьому тлі,
на синьому тлі,
як на синьому склі.

ПОВІНЬ

Ота вода не зразу прибула,
вона з горбів спішила у долину,
обачно в'юнилась, промацуючи глину,
а потім, поєднавшись, понесла.

Несла вона, як норовистий кінь,
галопом випрасовуючи трави,
і юрилися злякано довкіл
хатки й сади, що дочекались травня.

Кричали «пробі» стрічні дерева,
у відчаї заламували руки
і навznak падали. І сатаніли круки,
і в ревищі губилися слова.

Хвиль здичавілих орди навісні,
шаліючи, трошили все супроти,
і човен мордувавсь на бистрині
ковчегом із біблійного потопу.

* * *

Ладога гупає в ілюмінатори,
хвилі ревуть, як потужні вібратори,
горбляться,
горнуться,
скаржаться,
гримають,
грубо погрожують бурими гривами.
Все це колись неминуче остудиться,
може, з літами і зовсім забудеться,
товщою пороку днів припаде
в пам'яті серця, крихкій і примхливій,
вірити ж хочеться — не пропаде:
був я тоді безпричинно щасливий
в темній каюті, як в темній алеї,
десь поміж небом і поміж землею.

ОСТРІВ ВАЛААМ

А на світанку замаячив нам
на горизонті острів Валаам.
Він крізь туман повільно наближався,
громадився незграбно із пільми,
губився раптом, важко прорізався,
мов контури будови крізь дими.
А чайки били дужими крильми
(їх дивно величали мартинами),
вони все кружеляли понад нами,
і, прояснівши, наче дівваки,
туристи чайок хлібом годували
на палубі, на відстані руки,
аж доки ранок не підняв забрала
і тишею не ошелешив.

Не бува
такої в місті. Як плащем в негоду,

вона накрила. Падали слова
кудись углиб, неначе галька в воду.
І здіблювались хижо зусібіч
скель войовничих гострокуті мури,
і воїнство лісів звелось похмуро
сосною корабельною навстріч.
І лосі переходили дорогу,
піднявши театральню пишні роги,
несли в очах сумний вологий блиск
(були в них насторожені зіниці),
і сонця сивий і холодний диск
відбився й зник у люстрові криниці.
О, як мені хотілось сам на сам
побуть з тобою, острів Валаам!
І дивну тишу цю матеріальну
відчуть на дотик, як і величальну
красу лісів, нездвижних цих озер,
де каміняччя розсипами брукху,
де сосни шишкінські і вбогий інтер'єр
безмовних скитів поблизу від бухти.
І, мовчки наслухаючи свій крок,
вловити раптом нетривкий зв'язок
між тим, що вже минуло, і грядущим,
щоб все життя, що проминуще й суще,
і плин часу, і порухи раптові
явити в муках у живому слові.

* * *

Цю ніч первісну,
дику,
войовничу,
з щитом черленим місяця вгорі,
і гвалт ворон, і сутінь таємничу,
і схлипи хвиль, і юрмища старі

глухих дерев, що збилися в отари,
у тьмочисленність дикої орди —
сприйняти, як дарунок, а не кару
чи забганку долі назавжди.
І відаючи тимчасовість плинну,
пронятись чистим подихом ріки
і простором оцим не на хвилину,
а для опори серцю — на роки.
Як добрий знак — не випадковим гостем
ти побував у цім краю колись,
де блиск води напружений і гострий,
в папахх сосон загадкова вись.

* * *

Вийди на палубу і зупинись.
Зорі, як вимиті, чисті й холодні.
Все, що з тобою було колись,
дуже важливо забути сьогодні.

Погляд спрямуї, наче промінь, в майбуть.
Давніми болями ти не карайся.
Викинь за борт їх, про втому забудь.
Знов, як із русла ріка, починайся.

Спробуй з рішучого змаху руки.
Мушиш повірити — не випадкові
в кущих заплавах сухі вапняки,
хмари, як в Реріха, сизо-багрові.

Все від початку — діла і слова.
К дідьку задуму, важку, як свинчатка!
Знаєш, між іншим, навіть трава
після зими починає спочатку.

* * *

Казанський кремль, дитячі голоси
і погляд дерзновенного Муси,
що розриває дроту хижі пута,—
цього не перекреслить, не забути,
як подих Волги, темне її скло,
як неба нависаюче крило
і невагому, наче звук ноктюрна,
татарочку стрімку, мініатюрну,
яка, на подив гідів екстракласу,
душевно так читала нам Тараса.
Читала так, неначе заклинала,
неначе душі світлом сповивала.
І дивно було чути це в Казані
на грані літа, осені на грані,
де листя, опадаючи, торкає
холодну бронзу юного Тукая.

* * *

У Кіжах, далеко, далеко,
я брів по ранковій росі
і слухав приглушений клекіт,
схвильовану мову лісів.

Вузькі путівці пригасали
під листям, немов під плащем,
і хмари важкі провисали,
нав'ючені сивим дощем.

За смушком нездвижних курганів
дрімала гранітна гряда.
І тьмяно крізь пряжу туманів
світила вода, як слюда.

Карелія щедро приймала,
намножила стільки чудес!
Так болісно душу проймала
блакитною гамою плес.

І думав я в сизій остуді,
що з ночі нагнав вітровій:
як мало потрібно, по суті,
для щастя людині одній!

* * *

По травах,
 по листю,
 по гравію
в перебігу — світло і тінь.
Дзвенить над садами Молдавії
летюча легка мерехтінь.

Не спалося. Радісно мчалося.
Вперед безтурботно несло.
І щось у душі озивалося
і тим озиванням жило.

Отак би завжди — без парадності.
Дорога. Розгін. Висота.
Щоб навіть вітри в безпорадності
вперед пропускали літа.

Щоб, стримавши голос напружений,—
здається, життя удалось! —
ловити цей погляд примружений
і майво пшеничних колось.

Прилучся до того звучання
і під шурхіт невомних коліс
прошепчу: «О, коли б не востанне
ця дорога степами навкіс!»

Вікувати — і вік чудуватись.
Та допоки звучать солов'ї,
та допоки дано повторяться,—
повтори мені, доле, її!

* * *

Я був у Бахчисараї,
блукав напівтемними залами
ханського палацу,
разом з юрбою туристів
обстежував закутки
цього похмурого лабіринту,
кудись піднімався рипучим хідником
(а стулкові дверцята
погойдувались за нами,
мов крила гігантського метелика),
дивився на квітчасту мозаїку
іранських майстрів,
на примхливу в'язь дивовижних написів,
зупинявся вражено
перед парадною виставкою зброї
(козацькі шаблі, криві ятагани,
лискучі палаші, ножі різних гатунків
у срібних та позолочених піхвах),
обмацував поглядом
глиняний і фарфоровий посуд,
бронзові тлусті кадильниці
з чудернацьким орнаментом східних ювелірів,
горбаті сідла,

коран у дорогоцінному плетиві,
кінську зброю.
Подумки спотикався
об м'яку жіночу пантофлю,
помаранчові сап'янці,
пузату вазу,
хитромудрі грати
(не вельми дотепний затінок
для гаремних красунь).
Я був — подумати тільки —
у ханським гаремі,
і гостропера татарська стріла
не вп'ялася мені межі очі.
Я блукав ханським цвинтарем,
поміж приземкуватих мармурових надгробків,
я навіть недбало зіперся

на один з них,

який, як виявилось потім,
належав найжорстокішому
з володарів — Крим-Гірею...
А ось і славнозвісний Фонтан сліз,
сумний витвір араба Омера
та Олександра Пушкіна...
(Біла плита, пелюстка квітки,
Марія, Зарема, і кап-кап
з людського ока).

Але годі!

Чим більше я слухав екскурсовода,
тим більше переконувався,
що все мною бачене —
лише ілюзія,
світлотінь,
фата моргана...
Я так і не зміг повірити
в реальність існуючих речей.
Пізніше я збагнув парадокс:

заважало зміщення в часі,
тло суперечило самій картині —
майже поряд з давньою мечеттю
мирно діяла «Сільгосптехніка»,
на сивих скелях

стриміли телевізійні антени,
а гарненьке створіння в шортах
(крислате сомбреро, лукава посмішка)
нашіптувало веснянкуватій подружці:
«А здорово було б

оці стіни понурі
розважити — ну хоча б твістом,—
ні, ти тільки уяви собі, Віто!»

ЕГИПЕТСЬКЕ МИСТЕЦТВО

Пам'ять — у дивному світі.
Власні архіви горта.
Ніжний овал. Нефертіті!
Тайна замкнула уста.

Дівчина й лотос.
Майстерно
втілив художник сюжет.
Чом же тривожить нестерпно
темний оцей силует?

Мудра яка загадковість
в лініях тіла й лиця?
Наче прочитана повість,
що без початку й кінця.

Смерті підвладні і страху,
спалаху мислі й чуття,
і фараони й фелахи
б'ються над сенсом буття.

Крізь самоту поривання,
навіть крізь юності чар
вуглиться терен страждання
в їхніх вогнистих очах.

АННА КОМНІНА

О молодість, цвітіння тіла!

А. Комніна

Принцесо Анна Комніна,
пиши свою печальну повість.
За зло й добро воздай сповна
усім і кожному на совість.

Минувшини барвисте тло.
Обійми кесаря і мужа.
Життя, немов мигдаль, цвіло.
Та чи було воно?

Було!

Душа і досі ним недужа.

Ти сльози витри крадькома.
Вчорашній день згадай сьогодні.
Твій монастир — твоя тюрма,
невільниця, раба господня.

Свій многотрудний труд верши
при світлі тьмяної лампади.
Про ратні подвиги пиши,
про підступи,
блюзнірство,
зраду.

Пиши про все, що трин-трава.
Жорстокість — то немудре діло.
Та не забудь оті слова:
«О молодість, цвітіння тіла!»

Щоб твій незрозумілий світ
нащадки зрозуміли дальні,
щоб навіть через сотні літ
озвалось в нас твоє зітхання!

ТІРТЕЙ

Бог сивоокий Арей¹ відступився, либонь, від спартанців:
стали в бою замагати їх месіанці лихі.

Вигуки лютих звитяжців над бойовищем зависли,
падають побіля мурів Спарти хоробрі сини.

І повелів тоді трубно дельфійський оракул²
взяти вождя у афінян, єдинокровних братів.

Низько вклонились громаді суворі спартанці,
переказали поштиво слово напутне оте.

Пирскали в складки хламид еллінів строгі державці,
взявши на клини давніх своїх ворогів.

«Ось вам,— регочучи мовили,— вождь богорівний»,
і на Тіртея вказали, на слабосильця й культу.

Зростом не вийшов Тіртей, місцевий поет і учитель,
мав, однак, силу пісенну більшу від сили владців,
мачуху землю, як матір, став боронити відважно,
словом простим і натхненним воїв на битву повів.

«Нумо до ратного діла, Спарти мужі непоборні,
щит хай на щит налягає, груди — на груди, вперед!
Кращої долі немає, ніж вмерти за милу вітчизну,
в грізній правіці затиснувши спис чи меча рукоять!»
Так він кричав невгамовно, дивною силою повен,
доки солдати ворожі не подались навпрошки.

Довго по учті кривавій перемовлялись спартанці:
«Славен хай буде поет, він вартий численних полків».

¹ Бог війни у стародавніх греків.

² За уявленням еллінів, один із засобів спілкування божества з людиною.

ДУМА

Стара селянка на п'ятім поверсі
сидить, сутулячись, біля вікна.
На п'ятім поверсі, немов на полюсі,
все нудить світом одна, одна.

Під нею вуликом вирує вулиця,
біжать тролейбуси, спішать авто.
Старій селянці в тім інше чується,
а що їй чується — не зна ніхто.

Хіба що річка із явориною,
та гарбузиння густе з калиною,
та хміль зелений, що в'ється круто,
та чорнобривці, та м'ята-рута.

Солодким спомином нещадно вимучена,
сама не відає, куди б ішла.
Вона як слово, що з пісні вилучене,
немов билінка, дощем не виручена,
як та надія, що відбула.

Ні син з невісткою, ані онуки
не розуміють тієї муки.
Отак і ляже, бува, зітхаючи,
своє минуле в п'їтьмі гортаючи.

Квартира синова в достатку значиться,
в квартирі синовій чогось нема,
старій селянці ночами плачеться,
чого їй плачеться — не зна сама.

* * *

З Є. Винокурова

Хто тільки не давав мені поради!
Мене повчали майже повсякчасно.
А я усім підтакував підряд:
— Так, так, звичайно! Безумовно. Ясно.

Піднявши перст, хто тільки не тримав
мене за гудзик! Слухаючи чемно:
— Гаразд! Спасибі! — знову я кивав.
Ну що ж — хай буде. Коли їм приємно.

— Так, так, я згоден. Я вас зрозумів!
Авжеж, напевно! Як я міг забути!

Чим більше слухав я учителів,
тим більше я бажав собою бути.

* * *

Не так було.
Не так було тоді!
З отих чудес ні дрібки не зосталось.
Ця хата,
що по пахви в лободі,
бузковим цвітом світу усміхалась.

Був ніжний цвіт і безтурботний світ.
Та й небо вище — твердо пам'ятаю.
О господи!
Якихось тридцять літ,
а рідної оселі не пізнаю.

А може, і вона не пізнає?
Я стільки втратив — уявити важко.

Кує зозуля,
та не та кує.
Цвіте ромашка,
та не та ромашка.

* * *

Є мова — красномовніша від слів.
Скажімо, жест чи усмішка, як спів.
Чуттів миттєвих ніжні переливи
на личку, що рум'яниться щасливо.
Безсиле слово часто передати
всю гру відтінків, всю печаль утрати,
і ні до чого всі його старання,
як промовля заплакане мовчання.

* * *

Це хто сказав: поезія — забава?
О господи! Невігласу прости.
Вона — як на той берег переправа
під обстрілом — чи ж пощастить дійти?

Вона — мов колос вутлий з недороду,
нікчемна плата за труди і дні.
Така ж скупа її винагорода,
як журавлина пісня повесні.

З ВІРШІВ ПРО ПУШКІНА

1

Зима в його Михайловським, зима!
Вже другий день ідуть сніги лапаті.
На ганку — Пушкін. Він в легкім халаті.
Когось гука і руки підніма.

Стрімкий і безтурботний,— щойно з ліжка,
остуді ранній підставля лице,
він весел — Пушкін! Зліпить раптом сніжку,
пожбурить нею в дальнє деревце.

І конюху звелить коня сідлати.
І, наче схаменувшись, поверта
до Байрона, до теплої кімнати,
де сонна тиша, де його тахта,

де в закутку розкидані папери
і де його ніхто-ніхто не жде.
Рішучим жестом розчачне порт'єри —
о боже мій, який сьогодні день!

Усе довкола звичне і незвичне,
звучать сніги в переблисках живих,
і радість його світла, аж кринична,
немов шампанське в чашах кругових.

І Пушкін одягається, й до ганку
уже ведуть буланого коня.
І мчить поет під небозводом ранку,
і молодість свою переганя.

Мчить навпрошки, бездумно, без дороги,
аж ситий кінь від захвату хропе,
мовчать поля урочисто і строго,
рівнина, ліс — все знане і просте

й незнане водночас, як на картині,
де в барвах крупним планом головне.
І прагнення, незвідані донині,
вulkanяють в нім. І він коня жене

назад, назад! Доволі в ліні скніти.
Перо! Папір! Все інше — суєта!

— Ах, батечку! Та ти б хоча поснідав,—
Орина головою похита.

Він чмокне її в щоку:

— Потім, няню...—

Розчулено старенька гляне вслід.
Душа його в нестримному звучанні
дзвінка і наливна, як білий світ.

За стіл присяде. Нумо до роботи!
На чистий аркуш перелле він знов
чуттів бентежних чисте-чисте злото
за словом слово. Наче власну кров.

2

Иных уж нет, а те далече...

А. Пушкин

«Иных уж нет, а те далече» —
недолі снігом замело.
Він в одніні сугулить плечі,
високе хмарячи чоло.

Невже за все, що серцю свято,
за щиру радість і за сміх,
тепер, як помста,— тільки втрати,
йому ж — оплакувати їх?

О милих друзів юні лиця!
В очах все міниться й пливе.
Це ж до лицейської річниці
хто не дожив, не доживе?

Він спогад п'є, як воду з кухля,
і надивляє в котрий раз

смішний і добрий профіль Кюхлі,
і Дельвіга безхмарний фас.

І Пущина спокійний голос
із каторжанської нори.
Чи не зламався він, мов колос
в негоду жнивної пори?

Чи світять, мов колись, бувало,
в тій потойбічній глибині
йому шляхетні ідеали
і клятви юності ясні?

Зима!

Терплячий світ холоне.
Ти розбуди його, гроза!
І пропече папір солона,
болюча пушкінська сльоза.

І в глухомань сумна дорога
нараз привидиться йому.
І не напишеться нічого
в ту ніч холодну і німу.

Та підсвідомо в гніві й тузі,
схилившись рвійно над столом,
накідає портрети друзів
легким, стрімким своїм пером.

БІБЛІОФІЛИ

Повагом ідуть бібліофіли,
наче подолали перевал.
Починають здалеку несміло
трохи загадковий ритуал.

Книга їм святиня і порука.
Книга — виправдання і вина.
І тяжка осмута, і принука,
і найглибша в світі глибина.

Не злукавлю: сам до них належу.
І тому, ступивши за поріг,
запитально і уважно стежу
я за грою плуваною їх.

Вже давно надворі звечоріло,
продавцям додому треба йти,
а вони гудуть — бібліофіли —
в закутку книгарні, як дроту.

Що б їм доля не наворожила,
пристрасті не зрадять ні на мент.
Гляньте!

На їх лицях одержимих —
відблиски нев'янучих імен.

* * *

— О господи, за віщо кара ця?
Чи ж винен я у Моцартовім сконі?
Поглянь на мене — вся кривця з лица
поволі збігла, вибілила скроні..
Яви ти правду, проясни серця,
звільнивши від навіту ці долоні!
— Дарма, Сальєрі! — гримнуло з-за хмари,—
ти ненавидів, тож неси покару!

* * *

Проста душа — відкрита книга.
Ти полюби її за те,
що в лютий скипень і відлигу
вона по-своєму цвіте.

Якщо й не встигнеш прочитати,
то з розумінням не барись.
Бо з почуттям гіркої втрати
ця мить згадається колись.

І скажеш ти — привітна й чула,
вона промінилась, жила.
Як та весна, що промайнула,
пахучим цвітом обдала.

* * *

Добро і зло. Тепло і лютий холод.
Краса й потворність. Гіркота і солод.
Надія й відчай. Радість і болінь.
Яскраве світло і понура тінь.

Світ на контрастах: мужність проти страху.
Що спільного між каменем і птахом?
І навіть звук, що падає в безмежність,
він теж, напевно, має протилежність.

ДЕРБИ

В. Гончаренку

Тут степу випари терпкі,
дерева в сонній перевтомі...
Випробування рисаків
на обласному іподромі.

У тиші, гострій, як стилет,
металу згук, як зойк незримий,
і вже летять вони вперед,
картинно розметавши гриви.

Летять!

Захмарно звихрять пил.
Аж ниць трава з-за повороту.
О геометрія копит!
Співуча лінія польоту!

Камзоли, як на клумбах цвіт,
вітрильно — в пружнім пориванні.
Хто переможець?

Де чий слід?
Хто другим прийде? Хто останнім?

Четвірка коней — злет строфи.
Стремена дзвонять, наче рими.
Стривай!

Ми теж, як рисаки.
Жокей — поезія невтримна.

Вона острогами торкне
і понесе вперед бурхливо.
А хто кого пережене —
ій-право, це не так важливо.

Важливо — спокою нема!
Є тільки рух, стрімкий до болю.
Ще мить — і фінішна пряма.
Пряма, рокована добою.

ЧОРНОМОРСЬКИЙ СОНЕТ

П. Осадчуку

Захмарилось і в небі і в душі.
Душа і небо майже двоєдині.
Та любо нам літа гортати дивні,
оті, що квітли наче вітражі.

О, де вони, прекрасні міражі?
Незрадні зорі юної гордині?
Як вежі стародавньої твердині,
сорокаріччя мудрі рубежі.

У цьому місті, що моє й твоє,
у товаристві дюка Рішельє
давай-но ми все краще пригадаєм...

І скажем так: всьому своя пора.
А зав'язь дум, а вільний лет пера —
хіба не це ми щастям називаєм?

* * *

Корисне для художника страждання:
від нього тільки крок до прозрівання.
Не зволікай.

Де ручка?

Де папір?

В куток забийся і напружуй зір.
Ця мить — твоя. Звертайся хоч до Будди.
Але натужся — й істину добудеш.
Подумаєш!

Розтрата — ще не страта.
На скронях сіль — ото і вся розплата!

Душі бентежно опівночі,
коли мовчить чи спить земля.
Коли небес дзеркальні очі
тебе вивчають звіддала.

Замри і слухай відчайдушно:
то вічність дзвонить, як струна.
Легка на дотик, незворушна
і загадковістю страшна.

БРАТОВІ В ДАЛЕКУ ДОРОГУ

Швидкість навальна стрічного ЗІЛа,
фари впритул, наче бивні у звіра.
Чортова сутінь. Непевність узбіч.
Вибух. Ніч.
Скрегіт металу згасає, мов кратер.
Ніби гармошка, твій радіатор.
Ох неприкаяні швидкості віку!
Був чоловік. Нема чоловіка.
Як же це, як же це, брате Василю,
мама так чорно відголосила.
Відпримовляла. Відпригортала.
Відприпадала та й перестала.
Хусточку бгає. Сидить, як німа.
Вчора був син. Сьогодні — нема.
Як же це, як же це, брате Василю,
ніби причинний батечко сивий.
Довго й скорботно дивиться в очі.
Чує — не чує. До себе бурмоче.
В серці у нього ні крихти тепла.
Тільки зола. Сива зола.
Стало волосся тією золою.

Стала зола бородою, бровою.
Все проковтнула навальна п'ятьма.
Вчора був син. Сьогодні — нема.
Як же це, як же це, брате Василю,
старшого брата мов підкосило.
Ніби сухотний, зів'яв на лиці,
модного галстука жужма в руці.
Як же це, як же це, брате Василю,
менший твій брат все зітхає безсило,
щось біля саду шукає, шукає,
чого він шукає — не пам'ятає.
В полі студено. В полі зима.
Вчора був брат. Сьогодні — нема.
Як же це, як же це, брате Василю,
ось ти лежиш молодий і красивий.
Пасемце шовку впало на лоба.
Мовби спочинеш та й підеш на лови.
А чи на пісню оту вечорову
скличеш баяном до гурту Садове.
Тільки затісно
в твоїй спочивальні.
Тільки запізно
жалі спогадальні.
В полі студено. В полі зима.
Вчора був хлопець. Сьогодні — нема.
(Віче, побережи мою долю
від отакої згуби у полі,
на залізниці, в каюті, в таксі,
у літаку, де несправне шасі,
й там, де за нього ручаються гордо,
світ аварійний і в льотну погоду!
Побережи і мене, й мої строфи
від катастрофи!)
В полі студено. В полі зима.
Вже копачів біля ями нема.
Глухо вона зачинилась навіки.

Базар гука, нуртує та вирує,
і, несвідомий власної вини,
свої нікчемні ціни пропонує
за те, чому давно нема ціни.

* * *

Твій куций вік — мов камінь з праці.
Та усмішка твоя тремка —
то путівець в дрімучій хащі,
в тумані — спалах сірника.

І в мить, коли вона погасне
і темінь холодом протне,
чуже життя — життя прекрасне
десь на планеті спалахне.

І буде так, допоки світу,
допоки поряд сонце й тінь.
Бо невмируща ланка світла
від поколінь — до поколінь.

* * *

Я навітуюсь в гості нечасто:
то робота, а то суєта.
І звучить мені в лагіднім «здрастуй»,
наче докір, її самота.

І тривога мій спокій проймає —
чи із нею не скоїлось щось?
Пролилась білина молочаю
в туманець її русих волось.

І коли вона йде від порога
чи в задумі важкій, чи в журбі,

поглядає обачно під ноги,
мовби ношу несе на собі.

Всі підвладні закону старіння,
та чому з-поміж інших прикмет
материнська осмута осіння
ранить душу, як гострий стилет?

І чому, наче власну підсудність,
по дорозі з тієї далини
відчуваю щоразу присутність,
непоправність своєї вини?

НЕСТОР

Старче у чорній рясі, химерний ти чоловік,
вже вилиняв, наче ситець, твій погляд із-під повік,
сохою часу покрайний пергамен запалих щік,
а ти все своє мудруеш, зневаживши кущий вік.

Убоге твоє начиння — шмат шкіри та каламар,
чотири стіни похмурі, гордині запеклий жар.
Навіщо й кому потрібен чорнильний оцей узвар,
хто питиме, а чи ж питиме з узвару твого навар?

Вмостившись у темнім закутку, так сумнів, бува, рече,
більмастим зиркає оком старому через плече,
дошкулить смішком єхидним, болячкою допече,
оглушить соборним дзвоном, крізь морок густий стече.

А старець немов не чує — прицілюється здаля,
приборкує слово праведне, мов каверзне немовля,
гусиним пером порипує, праправнукам промовля —
«Откуда есть пошла руская земля?»

У княжому граді Києві орудують дзвонарі,
прокинулись кожум'яки, мірошники й лихварі,
потягуються челядники при княжим таки ж дворі,
а він знай свого доскіпується до самої до зорі.

Вже свічка давно загасла, а світло довкруг стоїть,
проллялось в печерну темряву крізь шиби вузьку кліть.
Він згасне і сам, як свічка, судилось йому згоріть,
а світло, що ним полишене, палатиме для століть.

А поки що старець мружить на сонце із-під руки,
погладжує думно бороду і дивиться крізь роки,
хай каркає ворон сумніву — йому таки невтямки:
все суще нетлінне доти, допоки живі рядки.

ПЕТРАРКА

«Франческо Петрарка, поет,
вщасливлений даром господнім,
допишете завтра сонет,
ну що він Вам дався сьогодні!

Ви з ночі блідий, сам не свій,
ні величі в Вас, ані лоску,
паперу сухотний сувій
у більмах застиглого воску.

Недогарки свіч при столі
та скусані пера гусині,
при ліжку стільці приставні
сторчма, наче перебісались.

Заради одного рядка
такі цілоденні тортури?
Чи ж Ваша десниця тяжка
увічнила вроду Лаури?

Даруйте, чи ж Ваше чоло
вшановане лавром прилюдно?
До дідька таке ремесло!
Заграйте Ви краще на лютні.

Прославте і дам, і бенкет
у солодкозвучній канцоні,
на Вашу персону, поет,
заждалися всі в Авіньйоні».

Та що йому гомін гостей!
Непотріб і кривні, і друзі.
І шепче кухарці лакей:
«Синьйор наш сьогодні не в дусі».

Засапаний, сам собі князь,
мудрує своє незугарно.
І раптом — невже? — пролилась
амброзія строф на пергамен!

Встигай підхопити як слід.
Руці від напруження шпарко.
Випурхує птахою в світ
душа у Франческо Петрарки.

Притисне сонет до грудей,
погляне прояснено й чуло...
І скаже кухарці лакей:
«Уже, слава богу, минуло».

РЯДОК СКОРБОТИ

Хлопчику з монгольськими очима,
де й коли ти серце натрудив?

А. Малишко

Кожна мить — неначе опускання
у довічну холоднечу снів.
Чи збагнем в жорстокий день прощання,
чий це смолоскип відплоненів?

Над якою нині головою
трепетна зів'яла верховіть,
над чиєю строгою труною
захлинулась реквіємом мідь?

Відступися, смерте, від немертних,
Відведи свій костур від чола!
Серед шляху битого четвертий
вершник вилітає із сідла.

За його літами, за плечима
скільки ним же викоханих див.
Хлопчику з монгольськими очима,
де й коли ти серце натрудив?

Навпрошки на овид яворовий
чи не ти, скажи, пішов колись?
Зупинися вдячно, чорноброва.
Ти також, юначе, зупинись!

Пам'ятають трави і раїни
молоді живі його сліди.
Натрудив він серце, Україно,
піснею своєю натрудив.

Та погляньте — це в його Криниці
запальна, прозориста до дна,
ожила Тарасова живиця,
духу чистоплинна глибина.

Батьківської мудрості озерця
вихлюпнув, суворий до олжі,
майстер непозиченого серця,
чорнороб живучої душі.

Тяжко нам горбатіти уклінно:
так світився, мов коштовне скло.
Та було б ще тяжче, Україно,
коб його у тебе не було.

* * *

Мама приїхала в гості до сина.
Мама приїхала на іменини.
Лагідний усміх, тремтяча рука,
мама приїхала — радість яка!

Келихи дзвонять, тости лунають.
Мамині очі все помічають.
Мамині очі все розуміють.
Тільки не все розказати уміють.

Наче змішалися світло і морок.
Мамі — під сімдесят, синові — сорок.
Стрінуться поглядом — світе мій, світе,
де вже там іншому щось зрозуміти!

* * *

До останнього дня напувала у лузі криниця,
до останнього дня коні стрімко за обрії мчали,
до останнього дня ніжним палом заходилась птиця,
і гостинні сади до останнього дня частували.

До останнього дня керувались обов'язком судді,
до останнього дня науковці шукали причину,
до останнього дня наближався філософ до суті,
до останнього дня тобі, серце, не знати спочину.

ПРЕКРАСНІ КАТАСТРОФИ

* * *

Фарбують майстри стільники стадіонів — порал
Пірнають з розгону у ґрунт здичавілий лопати.
На вербах жовтаво блищить відвологла кора,
і вперлися в синь кулачками бруньок тополята.

Шпаки збожеволіли, мабуть,— о леле, весна!
Чарує й підносить якась дивовижа щоденна.
Ось жінка пройшла мимо тебе — чудовна вона,
як світ, наливна і така ж, як і він, незбагненна.

І ти мимоволі услід озирнешся на мить,
струснувши пригнобу снігів та утому дочасну.
Цей дух потрясіння!

Ця ніжна глибока блакить!

Щось діється з нами,
якась катастрофа прекрасна...

МОРСЬКЕ ТЯЖІННЯ

1

Море розпачу не знає,
суєта йому чужа.
Море роздуми гортає,
трудним норовом вража.

Біля берега Харакса,
що від струсів не прочах,
я важкий його характер
зацікавлено вивчав.

А воно мені котило
набурмосені вали,
а воно мене сліпило
навіть в мареві імлі.

І на кожному кілометрі,
де блукав я день при дні,
голуба гора Ай-Петрі
голубіла вдалині.

2

І день, і два, і день, і два —
одні у моря вибрики:
скандує хвилі, як слова,
все вибризки та виблиски.

«Ти зачекай, не поспішай!» —
кричу йому, не чує.
Ген-ген сяга за небокрай
та гори атакує.

На нім вітрів стрімкі сліди
і сонячна полива.
Туди-сюди, сюди-туди,
припливи і відпливи.

Метаморфоз одвічний знак
чи то лишень здається?
І не збагнути нам ніяк:
чи плаче, чи сміється.

Оця бурханна крутія,
ці вигуки ворожі.
Ах, море, море, ти і я —
хіба, скажи, не схожі?

Душі сутужно від біди,
від радості — щасливо.
Туди-сюди, сюди-туди,
припливи і відпливи.

3

А море било, море било,
і ненавиділо, й любило,
хвиль кавалерію котило,
протестувало і сурмило,
і думало, і щось просило,
перепочивши, знов лупило —
крушило скелі і стосило
у берег било,
 било,
 било.

Було як нелюд в дикій злості,
було як жінка в тихій млості,
було веселе і похмуре,
було від гніву чорно-буре,

було від сонця багрецеве,
було свинцеве і крицеве
(співмірні в нім добро і зло!)
було прозорим, ніби скло,
лишень байдужим не було!

4

Слухаю, море, тебе, Гомере в ошатній хламиді,
в плині розважливо-мудрім, що м'ні повідаєш ти.
З глибу віків стародавніх тяжіли поети до тебе,
речники й лицарі йшли спрагло в твою ненасить.
Й нині ніколи не знаєш ані спочину, ні змори,
рикаєш риком ведмежим в дикій своїй самоті,
ходором ходиш свавільно, аж захлинаєшся в злобі,
думно за овид несеш вільні гекзаметри хвиль.
В паводі пам'яті завжди голос твій непогамовний,
магія ритмів розкутих, в серці еси, як орган,
йду — осіянен і дивен — на поклик на твій цілоденний,
все, що прожито донині, — кроки до тебе лишень.
Ми — тлумачі твої вірні — віршники давні й сучасні,
шалом спонукані темним, прагнемо в твій неокрай,
в лагоді снів дерзновенних, у хащі глухої гордині,
як нам себе дорівняти до трубного згуку твого?

5

Спішили хвилі в забутті,
із неозор'я бігли.
Та осідали в самоті
на сивих скелях біло.

Котили хвилі звідусіль,
з блакитного простору,
і полишали білу сіль
на камені простому.

Вертали знов без каяття
і знову йшли на приступ.
Я пізнаю тебе, життя,
це твій солоний присмак.

І ця зманлива далина,
і днів химерна повість,
і глибина, і таїна,
одвічна загадковість.

МАЖОРНА ЕЛЕГІЯ

Вже обрїй вилиняв, і вересень скрадливо
підпалює на схилах дерева.
Пострижені під бокс їжакуваті ниви,
і снить вчорашнім днем згасаюча трава.

Скупіше на теплінь, щедріше на задуму.
Зволожує роса забуті картоплі.
І скоро, скоро вже тремким пунктиром суму
білясту високость позначають журавлі.

Проворні горобці крикливо ярмаркують.
Над шляхом цілий день їх віче гомінке.
Загусла курява. Тяжкі скирти німують.
І в'яже павучок мереживо тонке.

Холонуть кавунів рябі й зелені ядра.
Занурюєм ножі в їх іскрометні сни.
Але мовчить земля, і все чіткіше — ямби
нахрапистих снігів з глухої таїни.

Десь там зима в похід лаштує сани тихо.
Примчать морози злі за вітром навздогін.

А тумани ячать, а ніч грипозно диха
під пологких дротів холодний передзвін.

Ти озовись хоч раз на цей мінор довкола,
простеж політ листка, що поспішає вдаль.
То сутеніє день, то осінь хилить чόло,
то скрапує з дерев рясна її печаль?

Я їй кажу — зажди: у черзі вечоровій
наш дух постереже на безгомінъ пунту,
ми теж відлетимо, немов листки кленові,
відлетимо туди, а лишимося тут.

На поіменний клич ми встанем безтілесно
під легіт молодий, що обрїй напина.
І приймемо сюди, і кожним нервом скреснем,
коли весільний гук зачне нова весна.

* * *

Не поспішайте проходити мимо самотнього ставу,
мимо отих яворів, що в свічадо його задивились,
мимо толоки, якою копитили вдосвіта коні,
мимо кущів дерези, що на белебні ген зіп'ялася.
Ані діброви густої,
ані ромашки простої,
ані комахи малої
просто отак не минайте —
не поспішайте!

Не поспішайте проходити мимо похилої хати,
може, вона зажурилась, що так похилилась,
мимо веселої дівчини, мимо хлоп'яти,
мимо жорстокої долі, що росοю досвітньою вмилась.
Не поспішайте проходити мимо пахучого зілля,
мимо лелеки, що дивиться осені в вічі,

мимо свавілля і мимо чужого весілля
на оболоні припишклій, де квіти, як свічі.
Знову і знову з мандрів до себе вертайте,
не поспішайте!
Біля самотнього ставу ви зупиніться,
коло білявої хати ви пожуріться,
долю сирітську жестом привітним розрайте,
діду старому про усміх весни нагадайте —
не поспішайте!
В світі немає, крім усмішки,— більше нічого.
В світі немає, крім чуйного слова,— нічого.
В світі немає, крім доброї справи,— нічого.
Це пам'ятайте, завше про це пам'ятайте,
не пос-пі-шай-те!

* * *

І знову ви, бабусенько,
мене погукали.
І кочусь я до вас забрьоханим м'ячиком,
отаким замурзаним Котигорошком.
Добрий вечір, бабусенько,
добрий вечір!
А ви стоїте на городі,
квітне усмішка на устах ваших.
А картоплі білі-білі,
а помідори ледь не луснуть від сміху,
а капуста така головата,
а соняхи — як дівочі личка веселі.
А ви стоїте на городі
і сяєте, сяєте.
А я, мов метелик на сонечку,
вигриваюсь у вашій радості.
Сива моя голубонько,
птахо моя вечірня,
озовіться!

Через ріки та улоговини
озовіться!
Через гори та перевали
озовіться!
Через роки та відстані
мовте слово!
Та ж нікому плоскінь вибирати,
та ж нікому хату клечати,
та ж нікому її побілити,
та ж нікому на свят-вечір
узвару зварити.
І один я, один в цім закуті
на вітрі гойдаюся.
А вишні над вами цвітуть, цвітуть,
а хрущі над вами гудуть, гудуть,
а я такий манюсінський,
нічого не значу,
просто плачу.

А ЙШОВ СОБІ ХЛОПЧИК

А йшов собі хлопчик. А йшов понад лугом.
Зоря йому квітла.
Як змовились жаби. Кричали зі ставу.
Від захвату сліпли.

Чамріли дерева в зятятості зросту.
Медовіли трави.
Як маятник, місяць гойдався над гаєм.
Світив нелукаво.

А йшов собі хлопчик. А йшов понад лугом.
Завмер, задивився.
Світилося небо. Світилися зорі.
І він засвітився.

А птаха співала. А в далеч незнану
дорога гукала.
У нічку-петрівку веселу мандрівку
йому обіцяла.

Повірів їй хлопчик. Пішов собі хлопчик.
Медовіли трави.
Мій світе, мій красний,
взьми його руку
ласкаво.

Світи йому, світе, лихим на заваду.
Барвінком стелися.
Стою та й сміюся, а сльози крізь вії —
агей, озовися!

Мій любий хлопчиську, малий недотепо,
стривай-но!
Спішу понад лугом, кричу понад гаєм
відчайвно.

Навзаводи мчуся, але наздогнати
не можу.
Привиділось, мабуть, чи був я насправді
тим хлопчиком гожим?

* * *

Так дивно пізнавати восени
ознаки переможенного літа,
дарма, що відсміялись пізні квіти,
з баштанів у комори кавуни
завезені, і сохне картоплиння
на дядьківських городах, як давно,
як десять і як сотню літ достоту.

Село немов стомилось від роботи,
щось наслухає буцімто воно
під небом ледь пригаслим, ще ласкавим,
очима вікон дивиться у світ,
туди, де знову рожевіє схід,
займається край неба нелукаво.
Збиваючи росу, йде череда,
підгейкувана мирно пастухами,
і котиться луна над берегами,
і брижиться під вітерцем вода.
Усе міняє колір. Буряки
хіба ще тільки сяють зелен листом,
либонь, уже лелеки й ластівки
верстають свою подорож імлисту.
І вицвіли левадні килими,
і сад стоїть в задумі елегійній,
і в далечі сумирній, супокійній —
лишень пунктирні натяки зими.
Сухе стебло зламалося навпіл,
немов питає жалібно — навіщо?
Та зерня передбачливо й навічно
по схованках розсіяло довкіл.
Вже з кожним днем лункіша просторінь,
а ночі і високі і холодні,
і дерева, як свічі великодні,
занурені в багряню мерехтінь.
Ще станеться — у кожному дворі
нахабний вітер намете червіні,
то значить, що багаття на порі,
біля вогню заскачуть хижі тіні,
справляючи похмурий свій обряд,
у хвильових димах село потоне,
подумаєш — невже усе підряд
і почорніє тут, і захолоне?
Пора кострищ зажерливо-веселих!

Не поспішай,
затримайся на мить.
Бо є ще пам'ять — потайна оселя,
де кожен птах зеленим раєм снить,
усмішкою ромашки запашної
і чистим тоном барви голубої.

* * *

Цього простудженого літа
в нас літа майже не було.
Товклись дощі гуртом по цвіту,
з долин остудою несло.

А ми все ждали безголосо,
і сум із подиву німів,
що віз життя скотився в осінь
по бездоріжжю довгих днів.

* * *

А молодість — завжди жива.
Ти не кажи — минає.
Вона безсмертна, як трава,
що всюди проростає.

Вона живуча, як вода,
що й крізь загати летиться.
Насяде спека — не біда,
звучить собі, сміється.

Ти не торкайся скрушно скронь,
що квітнуть цвітом раннім,
в листках замислених долонь
цвісти їм не востанне.

То цвіт весни. Не примічай,
що десь зима пантрує...
Стоїть на березі дівча
і з нас обох кепкує.

* * *

Копають картоплі. Рішучим рухом
занурюють лопату в ґрунт крихкий,
весь висмажений під рентгеном сонця,
весь висотаний жадібним корінням,
яке снагу землі перелило
у бараболі лінькувато-тлусті.
Ворушаться вони незграбно й сонно,
нежданим потурбовані втручанням,
і, вилучені з ґрунту, неохоче
більмасто роззираються доокруж,
цукристим соком виповнені вщерть.
Але рука ураз по раз негречно
їх кидає у невситимі відра,
аж зойкають вони від тих кидків
і глухо нишкнуть під шоломом неба.
Копають картоплі.

І в ніздрі б'є
пригаслий пах чорноземлі й пагіння,
і поле проглядається ген-ген,
так буцімто аж вивищився овид
і світ попросторішав. Щось мене
дійма непевним смутком. Позбавляє
бажання слова й руху. Я мовчу
і думаю бездумно, просто так —
та що ж це нині діється зі мною?
«То споминок по літу», — скажеш ти, —
і усмішка твоя така обачна,
немов листок у тихому падінні.

«Ні-ні,— я заперечу,— це, мабуть,
як затяжний стрибок із парашутом:
і солодко і страшно водночас».
...О вересню-скрипалю, не неволь
на роздум нас і на безглузді вчинки,
за сімома замками бережи
оте, що несподівано намислив.
Повториться — усе, що вже було,
ще встигнеться — усе, що має бути.
Ти грай на скрипці, грай і серце край,
всьому своє — веселощі і смуток.
Хай більшиться твій золотий набуток,
лиш гіркоти душі не передай.

* * *

Уранці ліс принишклий, ніби тундра.
Як у порожнім храмі, крок лункий.
Стоять дуби — ошатні любомудри,
піднявши чола в безмір голубий.

Тут ґрунт пахтить вологою і глеєм.
В напруженій стоокій тишині
тут ясени в оранжевих киреях
сумирно крамарюють день при дні.

І падають їх різьблені банкноти
в обійми трав, у суміш золоту,
а віддалік багрянні краплі глоду,
мов краплі крові, стигнуть на льоту.

Преславний лісе!
Як раба з хоромів,
не прожени мене, не прожени.
Я бачу — помаранчеві корогви
вже підняли струнки твої сини.

Ще встигнеться!

По пахви в чистім злоті
не раз, не два ще випаде пливти.
Присядь зі мною, дай опору плоті,
а серце захисти і просвіти.

В цю заметіль зажурену, жовтневу
свій мудрий дух полиш на забудь.
Нелегко в світі бути просто дровом,
людиною подвійно важче быть.

Та помічаю — сосни джэнджуристі
в нетлінних льолях весело мовчать.
Їм, соснам, легше, в цім раю барвистім
тому й мовчать, що нічого втрачать.

* * *

З літами чим далі, тим ближчає хата,
що й досі на белебні ловить вітри,
на покуті столик з узваром на свято,
рядком понад ставом старі явори.

Полів повечірніх жура урочиста,
і дух чебрецю, і гаряча стерня,
і погляд отой загадковий і чистий
в порожнім сільбуді на заході дня.

* * *

Будиночок на березі морськім.
Притулок, кимось кинутий, дощатий.
Не обійти його, не розпрощатись,
я знову там, я загубився в нім.

Я загубився в нім, його душа
ще береже мій слід і кожен порух,
і дівчинки тієї теплий подих,
і чайки крик, і моря темний шал.

О море, море, дерзновенний звір,
воно в ту ніч то хижо реготало,
то стишувалось раптом, то гортало
сувої хвиль невтомно, як папір,
то било в дамби, то, сягнувши зір,
в розгоні навіженім завмирало.

І видно нам було удалині
старої баржі обрис незворушний,
буїв-шоломів злети відчайдушні
та бакенів приглушені вогні.

Здавалося — уперше і востаннє
і ніч оця, і несказанне щось...
Торкався місяць злету-поривання,
сум'яття її лагідних волось.

О світе милий над будинком тим!
Ти був таким зворушливо принадним.
Підводивсь день здивовано і радо
з обличчям моложавим і зірким.

І обрій цвів, і був міраж чудесен.
І десь отам, у колихкій імлі,
своїм життям жила собі Одеса,
піднявши в обшир щогли кораблів.

* * *

Світлим по чорному — ранок. Чорним по світлому — ніч.
Трави своє наслухають. Сяйво зорі в лісосмузі.
Тиша провисла, як невід. Сон напливає з узбіч.
Десь торохтійка-безтарка хрипко озвалася в лузі.

Юне обличчя твоє. Сіється місячний пил.
Зоряна чаша блакиті. Птаха нічна пронеслася.
Соком ясным помаранчі скоро стече небосхил.
Ася — ім'я твоє росяне. «Осінь,— кажу тобі,— Ася».

Айстри бліді біля ганку. Сон напливає з узбіч.
Вільгко березам над ставом. Коропа сонного виляск.
Шелест, і шепіт, і тіні. Чорним по світлому — ніч.
Світлим по світлому — щастя. Пахолодь. Хвиля на хвилю.

* * *

Есть особое ворота и особое дома,
Есть особая примета, точно молодость сама.
Арс. Тарковский

На косогорі
саду фейерверк
у захваті останнього розмаю.
Вишневий дах. Віконниць тихий смерк.
На клумбі хризантем строката згряя.

Він постарів, цей дім,
він постарів.
Місцями облупилась штукатурка.
Блакитних вікон погляд звечорів,
багряний порох
кришиться з підмурка.

А де ж вона?
Де стан отой гнучкий?

Де чобітка легкого в'язь примхлива?
Де карий сміх?
Лиця овал тонкий?
Де тих м'яких волось
пахуча злива?

Не вернеться із давнього,
як звук
снігів сріблястих об лискучий полоз.
Чого ж я жду?
Хоч озовись на згук,
стеблом тоненьким озовися, голос!

* * *

Ти — жінка. Ти — книга. Ти — крига.
Ти — криця гнучка і пряма.
Так легко даруєш нам крила
і їх обтинаєш сама.

Ти щойно голубила й квітла,
а зараз неволиш слізьми.
Ти вся із небесного світла,
коли не з підземної тьми.

Смішна твоя плутана мова.
Іди. Не доводь до гріха.
Ти, наче життя, загадка
і безміром тайни лиха.

* * *

Білявко тонкостанна,
де ти є?
Чи й досі чудодієш на манежі,

і в сяйві рамп, як відблисках пожежі,
обличчя ледь усміхнене твоє?

Як можеться твій храм пірамідальний,
де видава немислимі оті?

Чи й нині ризикуєш вертикально
під куполом на тій же висоті?

І кожна мить життя твого на грані
згорання, наче пересохлий хмиз?
Вже вкотре ти в сердечному тумані
летиш по тросу головою вниз.

Ні каяття, ні розпачу, ні страху.
Лиш холодок та відчайдушне «ах».
Легка пір'їнка, необачна птахо,
розіпнута жертовно на дротах.

Ще тільки раз!

Не схибити б востанне,
коли, глухий затамувавши крик,
знов зойкне зал в єдинім пориванні,
мов корабель, що напоровсь на риф.

І ти — летиш!

І як би не було там,
за відчуття хмільної висоти
цю мить не проміняєш на болото
нікчемної гливкої суєти.

Не просто стати на хистку опору.
Не голубом присісти на карниз.
Твій кожен день — захмарні злети вгору.
Твій кожен день — стрімкі падіння вниз!

КРАСНЕ ЛІТО В ЗЕНІТІ

Красне літо в зеніті.
Безгоминь. Спориші.
Світло-світло на світі
невгамовній душі.

Висне небо безкрає.
Нишкнуть злаки в теплі.
Я себе повертаю
лицем до землі.

До люстерка криниці
під вербовим крилом.
Невмирущій пшениці
б'ю доземно чолом.

В повносонячні сіті
знов піймалась трава.
Красне літо в зеніті.
Красна доля жива.

* * *

Прокидаються діти — починається день.
Із під'їздів, кватирок — дзелень та дзелень.
Як дзюрчання води чи як приспів коси,
безтурботні дитячі звучать голоси.
А між ними пташине «тьох-тьох» та «цвірінь»,
та сумирного неба ясна голубінь.
Воедино злилися, як в гирлі ріки,
і пташині, й дитячі співочі струмки.
Де межа поміж ними — не збагнути ніяк.
але день починається з добрих ознак.
Знову чути «цвірінь», знову голуб гуде.

Пречудово новий починається день!
І душа, в пориванні живої краси,
заворожено слуха живі голоси.

* * *

Оті мандрівні хмари вовняні,
і дві синички милі та смішні,
і цей дубок-мізинок, що примовк,
зіп'явшись самотою на горбок,
і ця ожина, і петрів батіг,
блакитний сміх у прихистку доріг —
такого тут нараjali мені,
що вистачить на всі прийдешні дні.
Лежу собі на молодій траві,
тримаю вітер у шорсткій брові,
впівока квітка лагідно зорить,
над нею бджілка мирно гомонить.
Звучи, бджоло, дарма, що ти мала,
і я, і ти — дві грудочки тепла.
Дзвени, бджоло, узятком золотись,
і я, і ти прочитаємо колись.
Живі медами клопоти важкі,
меди солодкі, та слова гіркі.

* * *

Як в домі цім нестерпно вереснево!
Мов ковзанка, зачовганий паркет.
Сумного пензля витвір — жовте древо
та мухами засиджений багет.

Тут все на грані чорної розпуки,
що аж кричить про люту самоту,
хазяйка кволо ронить кволі звуки,
їх тиша поглинає на льоту.

І тиша та, як море, безбережна,
немисливо її перепливти,
і навіть словом злим, необережним
не подолать її, не пропекти.

І хочеться, полишивши осмуту,
помчати в світ суетний, грозовий.
І всім еством живому присягнути,
переконавшись в тім, що ти живий.

* * *

Спливає літо, золоту крисаню
скидає день з високого чола.
Доокола неквапне пригасання,
агонія змарнілого зела.

Нема контрастів, є лише півтони
та обр'ю злиняле полотно,
де ластівок співучі камертони,
мандрівкою захмелені давно.

І вража муха без угаву злиться,
і зеленню гаптуються ставки,
і груш електроламп жовтолиці
щовечора полохають садки.

Не подивуйся подивом ледачим,
природи не збагнувши до пуття,
як все, що проминуло, необачно
повернеться з глухого небуття.

Як обережно і дипломатично
підступить раптом лагідна печаль.
Спливає літо непомітно й звично,
спливає літо, напливає жаль.

* * *

Вже осені золотоперий птах
вмостився в улоговині безжурно.
Горішки вислизають з абажурів,
і спіє сизий терен по ярах.

І забуття, і тиша вікова.
І білі грона білої маслини.
І біля ніг неторкана трава
в крапах перестиглої ожини.

СЕНТИМЕНТАЛЬНИЙ РОМАНС

Така печальна повість: любила — не любив.
Така банальна повість: любив я — не любила.
Що другої не буде, тому й сумний мотив.
А перша, хоч і перша, нелюба та немила.

Зухвало пишуть хлопчики поеми про любов.
Із хмизу слів замацаних роздмухують кострище.
Римуються фатально любов і кров.
А я все нуджу світом, як сич над попелищем.

А я собі міркую, що молодість одна.
І годі сподіватися на запізніле чудо.
Перезимую зиму, повернеться весна,
але тебе не буде, але ж тебе не буде.

Ну що ж, дерзайте, хлопчики, аби життя цвіло.
Я сам так починався і в тім гріха не бачу.
З тих пір сніжку знічев'я на скроні намело.
Уся моя надія на музу неледачу.

Вона колись присяде, довірливо зітхне
і поведе мій спогад у молодість бузкову.

Якщо її прихильність мене не омине,
цей вірш сентиментальний почну про себе знову.

Така печальна повість: любила — не любив.
Така банальна повість: любив я — не любила.
Що другої не буде, тому й сумний мотив.
А перша, хоч і перша, нелюба та немила.

* * *

Люблю жіночі імена.
Жива в них сила первозданна.
З глибин історії луна —
Марія. Анна. Роксолана.

Торкнешся слухом — зазвучить:
Земфіра. Клавдія. По-лі-на.
Підвладна їм летюча мить.
Та й вічність пада на коліна!

* * *

Не знав я, що це — неминуче.
Що поруч — святкове й буденне.
Та щастя, як видих, летюче,
як музики чар, незбагненне.

Я твердив — підтримай, надіє!
Я вірив у власну удачу.
Та щастя сліпе і не вміє
свій завтрашній день передбачить.

* * *

Ти жалістю жалю не завдавай.
Я не принижусь до такої ласки.
І сивини моєї не чіпай.
Цей перший сніг — не свідчення поразки.

Страждаючи і люблячи за двох,
я прагнув з честю вийти з поля бою.
Хіба то сніг?

То відблиск перемог,
що я здобув ціною дорогою!

* * *

Вже дерева сплатили мито
сумирним пурпуром одінь,
де тиша вітром перемита,
де кожен звук, як волосінь,
як зойк струни — Ірпінь, Ірпінь.

Під листопадову офіру
своє намислила сосна.
І лист дубовий — як папірус,
що зберігає письмена.

ШПАКИ

Біля хат і в найдальшому закуті
молодих лісосмуг і левад
вони знову в естрадному захваті
на чужий, на позичений лад.

Пригадалось — десь там, за туманами,
необачно колись, як на гріх,

обізвав я шпаків графоманами
за ту звичку наслідувать всіх.

А тепер, чесно кажучи, каюся,
вибачаюся, любі, простіть.
Прояснілим лицем повертаюся
на «цвірінь» і протяжне «ф'юїть».

Безтурботно співають, мов граються,
не така вже та пісня й чужа,
раз душа на той спів озивається,
нерозумна, напевно, душа.

* * *

Знову дерева на вітрі палають,
ті догоряють, а ті починають.
Осінь, безладна у прагненні змін,
все переплутала — охру й кармін.
Барва лимонна і барва залізна,
може, іще погасити не пізно?
Може, остудить дощу холодок
вільху й осіку, березу й дубок?
Чи не про це накричали сороки?
Листя в лісах облітає до строку,
вже на городах і за ворітьми
чубляться, губляться сиві дими.
Що ж це ти, осене, та й наробила?
Світу зеленому світ заступила.
В полі і лузі, де стигне моква,
навзак упала весела трава.
Явір вагається — бути, не бути?
В любих зіницях стільки осмути!

Жодній билинці рятунку нема,
кованим

чоботом

гупа

зима.

* * *

Сьогодні вдарив морозець
негадано-неждано.
Зашерхотів густий багрець
з тонких дерев порану.

В облогу взяв-таки лихий
недосвіт землю голу,
і лист на яблуньці крихкий,
торкни — впаде додолу.

Німують коники в траві,
а чи давно стрибали?
Тремтять калачики живі
під сизим покривалом.

А за горою — примічай
кругом уважним оком —
лапата шандра й молочай
тримаються нівроку.

Та погасив огні гірчак,
останні краплі літа.
Схилився долу одинак,
знемігся ближніх гріти.

Борвій понівечить стебло,
прокряче хуга круком,
і те, що в полудень жило,
вночі поляже трупом.

Одначе глузд не визнає
такого потрясіння,
бо, крім пори загину, є
година воскресіння.

Її ознаки на землі,
можливо, й непримітні,
та проростуть вони, малі,
у березні чи квітні.

Печаль запри, росу зітри,
усі остуди всує.
Лишень оцим у мить жури
душа себе рятує.

СНІГИ

Вже наближаються сніги.
Принишклий світ на них пантрує.
Прислухаюся — навкруги
їх лебединий подих чую.

З усіх усюд вони грядуть,
втрамбують чорнозем і глину,
на улоговини й долини
мінор задумливий проллють.

І десь над нами й поза нами,
у зачарованій імлі,
пришиють білими нитками
злиняле небо до землі.

Їх чистий намір — будь щасливий!
Будь славен — Їх одвічний рух!
Коли вгорі — молочна злива,
коли внизу — цнотливий пух.

Той пух затвердне і зцукріє
аж до самісінького дна,
на сотні верст подаленіє
його сліпуча білина.

Студене свято іскрограю,
де маяками для живих
серед німого неокраю
гаїв самотні острови.

Ах, випадає нам нечасто,
уранці вийшовши надвір,
прокласти слід, немов покласти
рядок найперший на папір.

Спішіть, сніги!

Мов казці — діти,
повірять нині ладен я
в твоє незгасне світло, світе,
у молоде твоє ім'я.

І не зітхати нам на ганку,
що зблідли барви навкруги.
Як щастя мила обіцянка,
як дух оновлення — сніги.

Ще нині тут понуро й голо,
поля буденні і сумні,
та перших саней срібне соло
звучить по-блоківськи мені!

* * *

Заспіває сніжок, засміється.
І душа, що в трудах загрубіла,
звеселіє також, стрепенеться,
співпричетна до радості тіла.

Йй, мов птасі, багато не треба,
щоб як степ облетіти планету.
Тільки мирного-мирного неба,
тільки вільного-вільного лету.

Наша юність спливла за водою,
але є ще надія невбита:
білий цвіт сивини молодої
з білим цвітом зими примирити.

* * *

Пізнi згуки приморського міста.
Опівнічних трамваїв дзвінки.
Ліхтарів вогнецвітне намисто
та голублячий дотик руки.

Мерехтить твоя хустка квітчаста,
срібна ворса твого рукава.
І моему надійному щастю
не потрібні нікчемні слова.

Устократ за них більше розкаже
каре світло коханих очей.
Незабруднена, плутана пряжа,
біла пряжа зимових ночей.

Я такий безтурботний і мрійний.
Безоглядно, навіки люблю.
Цей летючий сніжок елегійний,
як і ти, у долоні ловлю.

То в нас музика, музика бродить,
повносонячні душі пасе.
Манівцями, завулками водить,
на безлюддя околиць несе.

Миле щастя моє неминуче!
Не жени отак стрімко вперед.
Ти на смак і солодке й пахуче,
як неторканий свіжий ранет.

Але чом же твій погляд терновий
чи в журі, чи в задумі терпкій?
І про що він — твій жест загадковий,
тихий усміх незабгнутий твій?

Може, ти пригадала утрату,
для якої нема забуття,
і прямуєш неначе на страту
в хащах спомину й передчуття?

Я нічого про тебе не знаю.
Що минуло, нехай промина.
Чуєш, музика, музика грає,
наче світлом небесним проймає,
і звучить, і владичить вона!

ЛІКАРЮ МІЙ, ЛІКАРЮ

Наді

Лікарю мій, лікарю,
світку мій тривожний.
Я сьогодні, лікарю,
пан ясновельможний.

В голубім жупані,
в шапочці смушевій.
Ну а ви — як панна —
у коштовнім шелесті.

Поцілую в губи
(ще ж не все розгублено).

Знову ви заплачете
(ще ж не все розтрачено!).

Гляньте ви уважніше,
нетерплячий просинцю,
сподівання ваші
в душу так і просяться.

То навіщо ж плакати?
Майте обережність.
Це ж так добре — втратити
серця незалежність!

* * *

Я починаю думати, що десь
ти схибила, напевно, необачно.
Інакше чом би звечорів наш день,
а нам обом і болісно, і лячно?

Я починаю думати: либонь,
я щось не так сказав тобі, мій світе.
Інакше чи погас би наш вогонь,
що ніде навіть руки відігріти?

Чия ж у тім вина?
Схилюсь на мить.
Вдивляюся в років зелену павіть.
А сонце юності сліпить, сліпить.
Примружу очі —
ані хмарки навіть!

* * *

Зелений день прочинено в багрян.
(Як часто ми вживаємо це слово!)
А все ж таки багрян, куди не глянь,
пора метаморфоз настала знову.

Іще пишнот осінніх не торка
настирливих дощів мотив прозовий,
і чистий лист у прожилках прозорих —
немов моєї донечки рука.

І прагне остудити бересток
оце пожежне і бучне свавілля,
і сині зірочки якогось зілля
вигулькують несміло з-між гілок.

Та за горою вже не спить сіверко,
порипує морозець чобітьми.
І тихий вечір диха сивим смерком,
і рівно перші стеляться дими.

ОСІНЬ

Прийшла ця жінка і мовчить.
Мовчить собі, та й годі.
Та щось в очах її звучить
мені на самім споді.

У тих розчахнутих очах,
відчужено-навмисних,
непередбачена печаль,
печать сльози на мислі.

Сльозою влучений, мовчу.
Лишень дивлюсь благально.

Та відчуваю — теж звучу,
як і вона,— мовчально.

А все тому, що навстіжень
гай розчинив ворота
і заклопотаний щодень
порою перельоту.

А все тому, що день при дні
поля холонуть отчі,
і явори мовчать рясні
звучально, як і очі.

СТАРІ ЛИСТИ

Старі листи — опора в скруті.
В колишне — лази тилові.
Там імена напівзабуті
і голоси напівживі.

Чому ж у лунах поривання
душа, втрамбована, як тракт?
І стане фактом нереальність
і нереальністю той факт?

Однак зажди,
лист випадковий —
тобі чи ж захисток від бур?
Постережись, коли раптово
сам запалив бікфордів шнур!

* * *

Коли це було — тепер
чи, може, давно-давно?
Гармонія дальніх сфер,
розчахнуте в ніч вікно.

Земля заверта на круг.
Збудитися часу лень.
На звук напливає звук.
На світло лягає тінь.

Побожно снують світи.
Струмить від напруги вись.
Старий Піфагоре, ти
цю музику чув колись.

Мелодія ця німа,
як племін живий лица,
мелодії цій нема
початку ані кінця.

МЕТАЛ КОХАННЯ

1

Це рання осінь, люба, це вона.
Я пізнаю сумні її ознаки.
А думалося, й досі ще весна,
і дні цвістимуть, як у полі маки.

А думалося — встигнем я і ти
струснуть літа, як дичку в пізню пору
І молодість, мов пам'ять, віднайти
і примирити з досвідом суворим.

О раннього прозріння пізній час!
Либонь, блукали долі манівцями:
весна, що квітла десь поперед нас,
неждано опинилася за нами.

І щоб іти, як мріялось, вперед,
назад ми повертаєм нерішуче,
та осені оранжевий берет
уже над полем юності квітучим.

І все ж таки обмовлюся — зажди.
У серця теж — чотири пори року.
Ось тільки б не накликати біди,
із нею не ступити нам ні кроку.

2

Страшна пора — ошадливість в чуттях.
Стає вона нещадністю до себе.
Твого довір'я полохливий птах
подаленів у неосяжне небо.

Нас обікрали речі на добро.
І ми, для інших справедливі судді,
збагнули не відразу їх нутро
лихої рабовласницької суті.

Торшер свій золотистий аксельбант
демонстрував урочисто-недбало,
бундючився вдоволено сервант,
дрімав диван під плюшем-покривалом.

Належала ти їм, а не собі,
ну а любов тулилася убого,
мостилася в затаєній журбі,
як Попелюшка десь біля порогу.

Кому під силу хліб черствий її?
Все слухала, блукаючи по сліду,
як десь комусь гриміли солов'ї
у золотих садах Семіраміди.

3

Священних слів знічев'я не поруш.
Хіба ти знаєш, що таке кохання?
Кохання — сплав двох безоглядних душ.
Для нього кожен день — випробування.

Бере його в облогу суєта,
і побут його гне немилосердно.
Кохання — пісня?

Ні, воно — метал,
що у горнилі буднів тільки твердне.

Коли ж воно крихке, немов кришталь,
то значить не було його ніколи,
і ти даремно не вдавайся в жаль,
нікчемну скаргу не довір нікому.

Нещирістю сумління не тривож.
Немає в міражах для нас рятунку.
Не витримає метал?

Кохана, що ж —
метал той низькопробного гатунку.

Не вартий співчуття він і жалю,
як цвіт, прибитий приморозком в травні.
Я не злукавлю: не скажу «люблю»,
а що як раптом це любов насправді?

Була душа — немов у квітні сад.
 У ніжну пору першого цвітіння.
 Але прогупав глухо листопад —
 і тільки листя буднів мерехтіння.

І облетіло все, що я надбав,
 і облетіло все, що ти надбала.
 І сад — він бути садом перестав,
 продутий настіж холодом недбало.

Не запевняй, що ми були дітьми,
 не дорікай в нещирому цілунку,
 на строгій грані осені й зими
 останнє діло — зводити рахунки.

Жорстокості немилосердна гра
 спустошеність потягне за собою,
 і згасне кволий промінець добра
 за сліпоти бетонною стіною.

Ти болісно згадаєш — був же сад!
 Я сумно повторю — немає саду.
 І що затрима душ сумний розпад
 в меланхолійну пору листопаду?!

Не знехтуймо комедію стару!
 Коли насправді втрата неминуча,
 то, може, ми продовжимо цю гру,
 талановиту гру в благополуччя?

Це просто — в рятівному холодку
 притлумити високі поривання

і спорудити щастя на піску,
як у недбалім пляжному романі.

Ну що ж, кажу я подумки, ходім,
не так це складно щось комусь прощати.
Нехай за сцену буде власний дім,
а наші гості стануть глядачами.

Помовч, кохана!

Це ще не кінець!

Чийсь там ролі, як урок, повторим.
Коли для інших побут наш — взірець,
з тобою ми досвідчені актори.

Та проступав усе-таки кризь грим
симптом сльози, як свідчення поразки.
Чому ж під небом юним і старим
ти плачеш, раптом знехтувавши маску?!

* * *

У грудня розчинені брами
на тисячі верст довкруги.
Поїхати в гості б до мами.
Упали великі сніги.

Забути підступні напасті,
образи великі й малі.
До рук її чесних припасти,
як мудра трава до землі.

О доле, яви мені диво —
той цвіт при вечірній зорі.
Нам доти ходить молодими,
допоки живі матері.

Вони — наше смирне начальство.
У совісті — дороговказ.
Слабуючи навіть, як часто
сильніші бувають за нас.

І є в тім повчальна ознака,
що з давньої давнини
і юних і сивих однако
дітьми величають вони.

* * *

На отчих рівнинах — незайманий сніг.
І тільки дорога-чорнявка тече.
Та вітер з наскоку, немов печеніг,
мечами остуди обличчя січе.

О раннього зазимку ясність литва!
Навскіс до переліска — заяча в'язь.
Ще вчора в ярах зеленіла трава,
а нині вигадливим смушком взялась.

Уже морозенки риплять чобітьми,
та сняться садам голубі міражі.
І пам'ятно серцю — за скруту зими
пташиного літа грядуть віражі.

Аби тільки крила служили як слід.
Аби тільки голос жагою дзвенів.
Аби тільки тіло підняти в політ,
що знову поважча вагою снігів.

МЕЛОДІЯ СНІГІВ

Звучить, звучить мелодія снігів.
На всіх кущах — препишно білі банти.
Дерева чорні — наче оркестранти.
Звучить, звучить мелодія снігів!

Ну як ви, люба?
Запашних вам снів!
Перемайнуло лихо, відболіло.
Пролийтеся в мої очі білим-біло.
Звучить, звучить мелодія снігів!

Ні відстаней нема. Ні берегів.
Невловна мить, і ми також невловні.
Немов ліси, мелодіями повні.
Звучить, звучить мелодія снігів!

Ваш вид розцвів і враз подаленів.
Ви не лякайтесь, мила, передчасно:
на скронях в мене празниковим гаслом
звучить, звучить мелодія снігів!

Не стрілись нині. Завтра — й поготів.
Ми з вами, люба, перелітні птиці.
Оте, чого не сталось, хай присниться.
Звучить, звучить мелодія снігів!

* * *

На путівцях — сліди відлиги.
Вологі відблиски шосе.
Ріка звільнилася від криги,
пружкі колоди хвиль несе.

І птаства хори невгамовні
вже на порі, вже на порі.

І, бунтівливим соком повні,
тополі шепчуться вгорі.

І, дні гортаючи, мов книгу,
збагнеш зненацька — час наспів:
душа звільнилася від криги
зимових прикрощів і снів.

* * *

Усе, як і було, усе, як і було.
Ось тільки лободою, як лісом поросло.

Усе, як і було, усе, як і було.
Ось тільки рідні лиця з водою понесло.

Під косогором сядь і — руку до чола.
Шумить,
 шумить,
 шумить билинна ковила.

І запізнілий знак, що все-таки дорпів,—
як запитальний знак над аркушем полів.

* * *

Ця весна на минулу не схожа.
Та й зима чи була, відбула.
Біла-біла святкова пороша
так весільно село замела.

Незалежно від тебе і мене
піднімає весна паруси,
щоб озвучити світлом зеленим
безсловесні поля і ліси.

Будем слухати, будем читати
сущі строфи квітневих октав,
яворові класичні сонати
і тонкі ієрогліфи трав.

О ця лагідна ніжна співучість;
запах неба і колір листка,
де найперших чудес неминучість
з неминучості днів витіка!

* * *

На полях Батьківщини — тиша.
Чую, чую її мотив.
Лінькувато вітрець колише
пшениців золотий налив.

Що сказати їм на прощання?
Зачудуєшся сам не свій.
Незбагненне, химерне щастя —
ця земля і земне на ній.

Скільки жити — не долюбити,
не допити з її глибин.
Ніби з келиха пригубити
на пахучих медах полин.

ПОРА ПЕРЕЛЬОТУ

Поема

1

Ця осінь почалася не сьогодні.
Вона хитрючим лисом заповзла
в комору літа ще напередодні
і все його начиння розтягла.

Ні дозволу, ні ласки не просила,
спустишила околиці довкруг,
антонівку сумлінно обтрусила
і витовкла ожину між яруг.

Протупала, вилискуючи крупом,
по вибалках о вранішній порі,
ще й гарбузи постягувала в купи
біля повітки в кожному дворі.

Безжурно відспівала на городах
ясної днини відрами вповні,
привласнивши, як орден в нагороду,
співуче сонце ген удалині.

А пополудні, леле, пополудні —
аж знічено зсутуляться слова —
лісок засяє золотим погруддям
і в полі спорожнілому — дива.

Тобі отут і затишно, і німо,
і білий світ — на відстані руки.
Півколом ластівки ширяють, ніби
прощаються із степом ластівки.

І так незвично в недосяжній висі
меланхолійний стежити політ,
і неможливо втриматись від мислі,
що так було уже багато літ.

І вовкуватий скіф таким же бевзем
дер бороду у вицвілий намет,
упертий погляд посилав у безмір,
спостерігав незрозумілий лет.

І та печаль була незрозуміла,
і те, що з ним щось коїться давно.
Він бив коня, мовчав оторопіло,
з ольвійських амфор жлуктячи вино.

І, мов колись, земля вагу втрачала,
приречена, здавалося, на скін.
Та восени вже жевріли начала
грядущих березневих перемін.

Тому десь опівночі ненароком
підковою раптово зблисне шлях,

промчать вітри кавалерійським скоком,
як вершники, загубляться в полях.

Густої тиші нервом доторкнися,
в її глибінь по шию забреди,
упийся степом, простором умийся,
аби й твої лишилися тут сліди.

Як звідси видно, чути як далеко,
а ну ж бо — слово вигукни живе!
В очеретах гуртуються лелеки,
гірчить повітря, павутинь пливе.

Щось дивовижне діється напроти —
впереміш тиха радість і жалі.
Земля напередодні перельоту.
І люди — як осінні журавлі.

2

Вже сонце-птах підбилося угору:
прямим крилом черка по моріжку.
Замислено прошкуеш ти із двору
наопашки в благенькім піджачку.

У юхтових, ще батьківських, чоботях
із новомодним напуском холош.
Селяк звичайний — з одягу і плоті,
поставою — венеціанський дож.

Идеш один в поля осиротілі,
розмашисто крокуеш по межі.
Були ті межі шрамами на тілі,
корозією розуму й душі.

Аж поки не проклюнулись під небом
найперші вруна молодих комун.

Це ж хто й коли для власної потреби
світ поділив на скиби, мов кавун?

А як же воно з березнем весільним,
із сонцем, щедрим, то скупим на сміх,
із небом цим, на смуги неподільним,
з повітрям, що призначене для всіх?

Земля єдина і єдина чаша
правічної над нами висоти.
Чому ж так складно вимовлено — «наше»,
а ще складніше «наше» вберегти?

Однак зажди, в минулім серцю скрутно,
в будучини віднині — всі права.
Тут мислиться і просторо, і крупно,
масштабом степу думка тут жива.

То де ти, літо?

Мов хлоп'я, майнуло,
помчало за переліски оті.
І берестки прислухуються чуло
до себе в запізнiлiм каятті.

На ясенах відшурхотіли свитки,
лапата тінь під кожним залягла,
турбота в них — підрахувати збитки,
яких сьогодні осінь завдала.

Маснящий чернозем зітхає глухо
в своїй доісторичній первині,
і молотом тобі у скроні буха
раптовий слогад про колишні дні.

...Ливарний цех. Курне гніздо Ельворті ¹.
Металу полиск. Гуркіт. Чаd і бруд.

¹ Нині завод «Червона зірка» в Кіровограді.

Реклама у фальшивій позолоті
із сівачем, наївним напрочуд.

Лихе щодення каторжної праці.
Нальотчики й продажні стукачі.
І тексти щонайперших прокламацій.
І рішення ревкому уночі.

Коли це все було — хіба не вчора?
Але скажи, який зв'язок розцвів
між тим, що промайнуло в дальню пору,
й порою перельоту журавлів?

Все пригадай: гарматний постріл дальній,
тільце дитяче прямо на шляху,
і панцерник ворожий на Вокзальній,
і револьверну музику суху.

І непманів майбутніх шквал овацій,
і тимчасовий купчиків азарт.
Смерть Стратієнка¹ на квадратнім плаці
біля колишніх юнкерських казарм.

О, як він бився в передсмертній муці —
судомою роздертий владний рот!
Чи не тоді збагнув ти Революцію
і ленінську турботу про народ?

Утвердивши себе на барикаді
у переддень великої мети,
прозрів ти вперше в Єлисаветграді
свідомістю своєї правоти.

¹ А. Стратієнко — командир партизанського загону, страчений денікінцями у 1919 р.

Отих сліпих пожеж зловісне пекло,
ночей тих антрацитова пільма.
Ішов тобі, здається, двадцять перший...
О юність!

Промайнула — і нема.

Невже таки насправді промайнула,
війнула, впала зерням за моріг?
А зерня не прокільчилося, заснуло
довічним сном у поросі доріг?

Стоїш, як у дитинстві, безпорадно,
приборкуючи сумнівів рої.
І сонце, ніби театральна рампа,
б'є прямо в очі звужені твої.

3

Добривечір, хатусе на горбочку,
ти тіпана на каторжних вітрах.
З підпорою, як баба при ціпочку,
підсліпувато дивишся на шлях.

Мов ребра, випирають чорні сохи,
покректують, а все-таки терплять.
Кулів дрімають комишеві соти:
над ними вже бджолята не бджолять.

Ти зокола — як пілігрим зі світу:
по самі очі ветхий капелюх.
А чи курінь епохи неоліту,
що кожною лозинкою протрух.

Тут покоління предків животіли,
кляли свій рід до самозабуття.
Сварилися, страждали і раділи
часом благеньким радошам життя.

Іх репаними, грубими ступнями
до виблиску зачовганий поріг.
За пруг життя котились дні за днями,
все сипали дочасно щедрий сніг.

Мужицькі тіні не озвуться словом,
і тільки здогад сумно промовля.
Мовчать собі. Ні доброго. Ні злого.
В недолі пам'ять — чорна, як земля.

А все ж ідеш розчулено до хати:
квітник чудес той жаль не погасив.
І споминально в ніздрі — запах м'яти,
немов долівку щойно притрусив.

Хриплять дубові двері астматично,
на шибах промінь зблиснув і завмер.
Кашкета знявши, оглядаєш звично
хоромів цих убогий інтер'єр.

Дубовий мисник. Лави, ніби лами,
уперлися сідласто в збитий діл.
Два рушники з півнями й козаками.
Марія з сином. Розкаряка стіл.

У закуток глухий забилась скриня,
вся шашелем подзьобана стократ.
Сама собі опора й господиня,
бабусі Марти ще дівочий скарб.

...Навчителько, зозуленько сивенька,
спасибі, що жила ти на землі.
Малим, було, лише тобі одненькій
вихлюпував я всі свої жалі.

Торкнуся тебе спогадом раптово —
і так запахне усміх твій сумний.

І знов спішу до тебе на розмову —
Телесик безтурботний і дурний.

Побережи мене від потрясіння
у час лихий сирітства і сльоти.
Мое прозріння — з мудрого насіння
безмежної твоєї доброти.

Як ти, повірю в серця світлоокість,
але злукавив би, коли б не зміг
сказати тобі, що доброта — жорстокість,
якщо вона і порівну, й для всіх.

Злиденні будні виснажили тата,
матусі смерть заціпила вуста.
Хай буде ж суцця ненависть затята —
велика більшовицька доброта!

І чоловік сіда собі до столу,
правицею задумі помага.
Як ствердити життя своє достойно,
коли нове життя перемага?

Не схибити безглуздо, випадково,
не впасти в розпач, зважитись таки?
Пригадуєш напутне мудре слово,
яке дали тобі робітники.

Сувору ніжність стриманих побачень
перед твоїм від'їздом у село,
рук грубуватих потиски гарячі
і тих очей зволжених тепло.

Вони тобі мовчали й промовляли,
вони тобі казали: «Прощавай!
Високих слів високі ідеали
нікому на поталу не віддай!

Утверджуй, брате, ленінську комуну,
якщо й затвердне тиша грозова.
Якщо й життям ти заплатити мусиш
за пролетарську правду і права».

А може, то гординя — просто вмерти,
полишивши турботи на других?
Мовчать на скрині записи-конспекти,
цвіркун-печальник в запічку затих.

Ти голосно зітхаєш, а потому
гортаєш тихо вижовклий папір —
зашмуляний руками ветхий томик,
на ньому напис — Уїльям Шекспір.

Як ти потрапив, стратфордський диваче,
в мужицьку хату на мужицький стіл?
Мовчиш немовби, а кричиш, одначе,
на всенький всевіт, аж відлунь довкіл!

Війнуло ніжним подихом ромену,
тому й принішкла болісно рука.
Ах, повість про Джульетту і Ромео —
вона сльозою й досі пропіка!

Невже заснула класова свідомість?
І ти ганебно в долі на межі
не про майбутнє дбаєш, а натомість
гортаєш старожитні міражі?

Що в них тобі?

Слова оті затерті,
підвладні смерті, як і всі слова.
Та сваряться Монтеккі й Капулетті —
жива зненависть! І любов жива!

...Вже вечір попелястий смуток стеле,
і сутінки вовтузяться в кутках.
Ти зводишся, і тінь твоя на стелі —
немов гігантський дивовижний птах.

А крил нема, так мовби хто обрізав,
над вікнами — пробойні дурні.
То шрами від куркульського обріза
із головою врівень на стіні.

Засвітиш лампу. Вогник присне сито,
щоб запитальним знаком зацвісти:
«Скажи, товариш Ленін, що робити?
На все умієш ти відповісти».

4

Жахливо згинуть, не лишивши сліду.
Жахливіше — умерти ще живим.
У двері стукіт:— Не спите, сусіде? —
знайома постать з виразом пісним.

Спокійно мовиш:— Ні, не сплю, Омельку...—
та подив твій — в напруженні зіниць.
— То правда, що ділитимеш земельку,
ну, а таких, як я,— немов блощиць?

Він до стола притисне різко ніготь,
виказуючи норів свій лихий.
Аж ти здригнеш: не палець в гостя — кіготь,
як в беркута, розбійний і кривий.

Киваєш ствердно:— Над глитайським кодлом
учиним суд...— Він грубо свиту мне.
В сусіда шия довга, ніби в кобри,
на крок поближче — і, дивись, жальне.

Але нараз він щось промимрить скрушно,
примирливо присяде край стола.
Облудні очі в прожилках сивушних,
скуйовджена чуприна, як зола.

Ії він заскородить п'ятірнею,
зненацька зиркне з вивертом вужа:
— Так можна подавитися землею,
коли вона, земля ота, чужа.

Тобі б оце з недосипу і чаду
та бабу повнотілу пригорнуть.
Життя нудне, як поминки без чарки,
взять його за барки — в тому й суть.

Гай-гай, того сліпого безголів'я
ти скуштував ще змалку, звісна річ.
Авжеж із безталання-недокрів'я
завиєш вовком в горобину ніч.

В цій допотопній хаті вгрузли крокви,
знадвору зайдеш — наче світ погас.
У мене серце обливалося кров'ю,
повір, бувало, дивлячись на вас...

Чому б же й не повірити, їй-право:
у пам'яті — дощів похмура бризь.
— Пригадуєш, спустив ти вовкодава
на бідного колядника колись?

Та зустріч, дядьку, отака хороша,
привиділась і крізь рокив туман.
В зубах у пса лишив тоді холошу,
крівцею окропивши твій паркан.

Омелько хмуро дивиться спідлоба,
випростується рвучко, наче лук.

З очей аж приска сатанинська злоба,
стрибають пальці корчуватих рук.

Задихавшись, шарпне себе за комір,
(два гудзики під стіл — навтікача).
Не чоловік, таки насправжня кобра
шипить зловісне щось біля плеча.

Ти двері — навстіж. Хай розвіє скруту.
Пусти вперед. Додому хай іде.
А то, ну-ну, ще вихлюпне отруту.
Розсудить день. Нехай розсудить день!

5

...Спасибі Вам за те, що Вас нема
зі мною поруч в болісний цей вечір.
Що усміх Ваш тремтінням не пройма,
що не бентежать Ваші круглі плечі.

Ось Ваш портрет. Ця лінія тонка
тече так плавно від чола до шиї.
Припухлих вуст іронія легка.
Манірний жест на тлі старої ширми.

Пригадую той день, ба навіть час,
і ту вечірку, трішечки печальну.
Старий фотограф — як схопив він Вас!
Ту Вашу суть байдужо-споглядальну.

Я тільки потім все це зрозумів,
прохмелений гіркотою поразок.
Тоді ж лишень трагічно червонів
й, не сміючи Вам заперечить зразу,
як гімназист закоханий, тремтів,
ловив жадібно кожну Вашу фразу.

Ця влада Ваша почалась коли —
із поглядів, що стрілись ненароком,
де в клубі в стилі пізнього барокко
свій пишний бюст зухвало Ви несли?

Із дотику плечей, із тих духів,
що зманювали лагідно-заклично?
З розльоту брів? А може, й поготів —
зі страху засмутити Ваше личко?

Так чим же приручили Ви — добром,
де тонко грали кришталеві чаші,
чи грамофоном, чи старим вином
з багатой колекції папаші?

Я все оте не ставив ані в гріш,
підкуплений не маслом із Прованса.
Циганськими романсами хутчіш,
Бальмонтом і завезеним прононсом.

Як серце завмирало в селяюка,
коли він Глінки звуки нелукаві
побожно слухав... Линула рука
до книг коштовних в шкіряній оправі.

А все ж спасибі Вам за ті книжки,
бо серед них траплялися й корисні.
Чи не тому піймав себе на мислі —
а хто Ви є? Чи ж ми не чужаки?

Пригадуєте званий той обід
в день янгола татуня Миколая?
Отам уперше я прозрів як слід,
коли сповзлася вся та хижка згря

у крепдешинах, у парчі й шовках,
при перстнях і золотих браслетах,

з рипучим сміхом на гнилих зубах,
в бундючно-самовпевнених штиблетях.

Вони в обличчя зиркали мені,
нахабні очі мружили чванливо,
немовби я і не людина, ні,
а щонайменше — допотопне диво.

Ваш батечко все протирав пенсне,
цідив слова, немов томат крізь сито,
і, вперто уникаючи мене,
в манжети сніжні все кахикав сито.

Під звуки вальса скаженів бедлам,
гундосив грамофон у сизий морок.
А я подумав: батечко Ваш — хам,
не просто непман — мій заклятий ворог.

Прозрівши мислю, серцем я прочах.
Фігурні двері розчинив рішуче
і прочитав у Ваших же очах
оте, що мало статись неминуче.

В приборканого Вами дивака
(Ви кліпали розгублено й сердито)
ненависть пробудилася така,
що й Вас могла неждано спопелити.

І Ви, мабуть, таки збагнули це:
насамкінець, коли гойднулась клямка,
шарпнулось Ваше пещене лице
гримасою сльози і переляку.

Періщив дощ. Горлали візники.
Грипозним схлипом скаржилось болото.
І, п'яно надриваючи міхи,
терзав гармошку хтось за поворотом.

Дерева, мов ченці у напівсні,
гойдались молитовно і урочо.
І я не знав — була любов чи ні,
бо зненавида засліпила очі.

Та, вистоявши в трудній боротьбі,
посвячений в революційну віру,
Джульетту я лишив таки собі,—
конфіскував Уїльяма Шекспіра!

6

Ці люди з поля — як сама земля.
Чорноземля їм налягла на плечі.
Їх чистими очима промовля
лукавинка й довірливість малечі.

Їм просто метушитись не з руки.
Обачно і здаля встряють в розмову,
поставою круті степовики,
на жест виразні і скупі на слово.

З дитинства із природою на «ти»,
не навчені складного ритуалу,
вони взяли у неї простоти,
та й мудрості позичили немало.

Неквално-грубуваті їх думки.
Хоч делікатно, але прагнуть суті.
Пудові на колінах кулаки
картинно возсідають, наче судді.

Прокашлявши баси свої густі,
сидять вони — оратаї і теслі —
й чекають на слова твої прості,
оті слова — нехай же будуть чесні!

Ти кажеш їм, ледь змінюючи тон,
про спільну землю, про здобутки спільні.
Й незвичним виразом «лани артільні»
збагачуєш селянський лексикон.

І раптом хрипкувато з темноти:
— Скажи по правді нам: його ти бачив?
— Не довелось,— зітхаєш мужньо ти,
та винувато кліпаєш, одначе.

— А трактора насправжнього водив?
Невже він справді землю сам скородить? —
бешкетне око скалить Никодим,
мисливець, торохтій і гріховодник.

Бабуся-хата аж відкрила рот.
Дарма, що мудра, але й та, бач, слуха
про партію. Про змичку. Про народ.
Про басмачів. Про голод і розруху.

І, серцем холодіючи до дна,
ти говориш тихо: «Якось на майдані
упав, прошитий кулею Махна,
наш брат по духу — месх Асатіані...

Кого в нас тільки не було в полку —
грузини, латиші і молдавани.
Рубали контру прямо на скаку,
і шлейф дороги вихрився за нами.

Були і втрати, звісно, що й казатъ,
ховали мертвих з почестями строго.
Та більшовицький замагав азарт,
революційна кликала дорога».

Торкнешся звично відвологлих скронь —
такого ж бо не випадало зроду.
Та потиски трудящих цих долонь —
тобі і виправдання й нагорода.

7

— Шановний секретар партосередку
і всі більшовики-товариші!
Звертаюся до вас безпосередньо
з веління — так би мовити — душі.

Воно, як підійти діалектично,
то, з огляду на різний елемент,
поняття це звучить метафізично
у даній, прямо скажемо, момент.

А все ж нутром заскімлиш, вздрівши раптом —
минуле нишкома чадить, як трут.
Нелегко роботящим цим оратаям
без техніки упоратися тут.

Можливо, ви мене уже й забули,
то нагадаю зараз про запас,
що я в селі бідняцькім над Інгулом
таж ваш таки виконую наказ.

Тому й прошу, ви ж сила на заводі,
а через вас — весь робітничий клас:
пришліть сюди, в глибинку, при нагоді
сівалку — ну бодай одну — для нас.

Невдовзі тут почнеться веремія:
куркуль, як вепр, полізе напролом,
та все ж ми не втрачаємо надію
приборкати його усім селом.

І землю цю, пропахлу наскрізь потом,
передамо у руки сівача,
а ту артіль, яка в нас буде потім,
наречемо іменням Ілліча.

...Він аркуш недописаним полишить,
накидавши оці прості рядки.
Оралами листа цього допишуть
на вільнім полі вільні мужики.

А завтра — і неждано, і громохко
гнів праведний зруйнує береги,
як океан, знуртується громада
і виставить рахунок за борги.

В обшарпанім, небіленім сільбуді
промчить це віче шквально, як самум.
І бідняки, історії підсудні,
вершитимуть історію саму.

І буде самосуд, на руку скорий,
немислимий ще вчора наяву.
І першим відповість Омелько Скорик,
під себе загібаючи траву.

За ним — ще три.
Подібної завії
ніколи ще не бачило село.
Не стримати загатами стихію,
збиралось, як на дощ, і — понесло!

Чужими неслухняними руками
перини шматуватимуть зі злом,
набиті золотими п'ятаками,
дурними катеринками й сріблом.

Сукна тонкого рватимуть сувої,
і, дивлячись на цей загин добра,
довбатиме простінок головою
Омельчиха відьмаста і стара.

То потім скажуть у ворожій стані,
зчинивши небувалий тарарам,—
щербатість долі — куце виправдання,
мовляв, свавільним вчинкам і ділам.

Усі ці факти перебрешуть просто,
перетасують, мов колоду карт.
Та є мета. Є неминучість втрат.
Є вища справедливість кари й помсти.
Бо жоден з них життя твого не варт.

Але то буде завтра. А сьогодні
ти йдеш собі переліском густим.
І дерева — лампади великодні —
сумирно світять полум'ям ясним.

Гіллячка під ногою стрельне сухо,
ворона каркне і майне, як тінь.
Той звук хрипкий луна підхопить глухо,
покотить в безбережну далечінь.

Наздожени його — а-ге-е-ей! — попробуй!
Ти безтурботно голову задер.
— А-ге-е-ей! — подаленіло десь напроти,
то голос твій заблуканий завмер.

Невже за все — за втрати, за офіру —
лишається відлунь — і в тому суть?
В запасі в тебе молодість і віра
у Жовтнем передбачену майбутть.

А глід яскрить, а деревію кашку
не всю дочасна вибила сльота.
І квітом запізнилої ромашки
в тобі надія раптом зацвіта.

У вибалку тумани накадили,
а ти замрійно став на моріжку
і мислиш так — не донька в Никодима,
а запахуше яблуко в соку.

О, як вона при стрічах паленіє,
то бавиться косою, то мовчить.
Її біблійним іменем — Марія —
ця дивна осінь солодко гірчить.

...Мій любий друже, цю свою турботу
побережи для інших на землі.
Земля напередодні перельоту.
А люди — як осінні журавлі.

Ще крок, ще два по багрецевій ковдрі.
Неждано — тінь. І здогад — це кінець?
Омелько, він. Знайомий профіль кобри
і хижий вигук. І впритул — свинець.

Відлунь і німота. А недалеко,
у заростях густого комиша,
у вирій піднімаються лелеки.
За ними — поспіша твоя душа.

8

За стільки літ оце я вперше в тебе,
погомоніти конче треба нам.
Отут, де висне вересневе небо,
твоє життя мені — як трибунал.

Добрідень, брате!
Звівсь ти на майдані
тридцятилітній, дужий, молодий.
Ледь-ледь світає, піють півні ранні,
дерева прорізаються в тумані,
наливом лунко гупають сади.

Ти дивишся примружено і гостро —
за сизий обрій відлетілий птах.
До тебе я прийшов сюди не гостем —
хоч подумки приміряти свій шлях.

Такий нерівний — болісно, їй-право.
Та все-таки, та все-таки щодень,
немов бджола у вулик, без угаву
несу свій взяток — озоветься чень.

Прийшла пора жорстокої роботи,
роботи, непідвладної іржі,
щоб вибороти право перельоту
колись на тім, останнім рубежі.

В товкучці днів, в запеклій круговерті
відкрилося мені на самоті:
як це важливо — хоч за крок до смерті —
упевнитись у власній правоті.

Як це важливо — жить життям на виріст,
сповідуючись правді і красі.
Всі відлітають як-не-як у вирій,
але назад вертаються не всі.

Все думаю, долаючи утому,—
чи так живу?
Чи розумію час?

Чи повернусь і я колись додому
отак, як повернувся ти до нас?

...Отут би й крапку — вичерпалась тема.
Латунне сонце прямо в очі б'є.
Чому ж мені болить оця поема,
твоя присутність болю завдає?

ВОЛОДИМИР БАЗИЛЕВСЬКИЙ

Біографічна довідка

Володимир Базилевський народився 1937 року на Кіровоградщині. Закінчив Онуфріївську середню школу, потім, в 1962 році,— філологічний факультет Одеського університету ім. Мечникова. Працював в обласних газетах Одеси і Кіровограда, редактором Кіровоградського обласного управління по пресі, старшим редактором дніпропетровського видавництва «Промінь». Нині — кореспондент обласної газети «Кіровоградська правда». Володимир Базилевський — автор збірок поезій «Ятрань» (1968), «Рівновага» (1968), «Світлиця» (1970), «Гони» (1971), «Пора перельоту» (1974), «Поклик простору» (1977), «Побачення з тобою» (1978). Лауреат обласної комсомольської премії імені Юрія Яновського. Член КПРС. Працює також у жанрі документальної прози. Автор повістей «Делегат конгресу» (1975), «Ці довгі суворі зими» (1979) та книги публіцистики про Болгарію «Земля двох морів» (1978). Виступає з перекладами, статтями та рецензіями.

ЗМІСТ

Допоки музика звучить 5

ЗНАК НЕВМИРУЩОСТІ

«Зв'язки зі світом — найміцніші вранці...» 7

«Годуюся хлібом твоїм — і тим живу» 8

На фотовиставці 8

«Світ повен звуків, повен звуків світ» 9

Діалог з донькою 10

Учителі мої, учителі 11

Комуністи двадцятих 13

Списки полеглих

Списки полеглих 14

Мамаїв курган 16

У катакомбах 18

Братська могила 19

Джаліль 21

Горіховий гай 23

Тінь від крила 25

Корозія душі 25

«Забулися і дати, й імена» 26

Склярі 27

«Той сад ще тільки буде садом» 27

У робітничому гуртожитку 28

Декабристи

Інтродукція 29

Бестужев-старший 30

Лунін на поселенні 31

Лунін в Акатуї 32

«А що, як не інакше, саме так...» 33

«Я скільки знав людей, яких давно...» 34

«Сліди життєвих струсів і невдач...» 34

Передгрозя 35

«Боюся щастя, що прийшло раптово»	37
«О, є глибинь в глибинах духу...»	37
Вірші з хутора Надія	38
Грабовський	40
Варіації	42
«З роками я стаю ніжнішим...»	43
«Може, мудрість найбільша в тому...»	43
«Вночі і вдень тут гул доби...»	43
«Жнива на порі!»	44
«Та жінка, що співала під вікном...»	45
Терцини біля колиски хворої доні	46
Терцини розлуки	47
Буденні терцини	48
«Взяла байдужість у полон мене»	49
«Я складно жив. А треба просто»	49
Словник Грінченка	50
«Жорстокосте людська!»	51
Людина високого зросту	52
Сльоза прощання	53
Старі більшовики	54
Лікарям, медсестрам, няням відділення реанімації Київської Жовтневої клініки з нагоди десятиріччя відділення	55
«Як у батьківській хаті...»	57
Аби не гірше	58
«Безсмертя, якщо говорити по суті...»	59
«Забувається все, забувається...»	59
«Прекрасне осягають не відразу»	60
«З безміру космічного німого...»	60
«Коли в безтурботті незрячим...»	61
Святосвіт	61
Кобзарі	63
«Хай каже досвід — все минуще»	64
«Іще не глибина...»	64
Мангишлак	65
Григорій	66

- «Подумаеш — ти стільки втратив...» 66
 «Цей сонях — безнадійний оптиміст» 67
 «Ну що — гординя? Так, нечема» 67
 «Весною бути молодим не складно» 68

ПОКЛИК ПРОСТОРУ

- Зелений див дороги 69
 З вершини Мтацмінди
 День побачення 71
 Рельєф на скелі 72
 Дорога на Вардзію 73
 З вершини Мтацмінди 74
 Камінь життя 76
 Гостина в друзів у Телаві 76
 В Багдаді 77
 «Ті здичавілі тумани...» 78
 «У гори — все вгору та вгору» 79
 Дорога на Бакуріані 80
 «Жарінь в Цінандалі,
 дощі відшуміли давно» 81
 Слухаю гурійські народні пісні 82
 Симону Чіковані 83
 Пісенька для чонгурі 84
 День прощання 85
 «Пташина флейта угорі...» 86
 «Цей простір, бентежно заглиблений в себе...» 86
 Повінь 87
 «Ладога гупає в ілюмінатори...» 88
 Острів Валаам 88
 «Цю ніч первісну, дику, войовничу...» 89
 «Вийди на палубу і зупинись» 90
 «Казанський кремль, дитячі голоси...» 91
 «У Кіжах, далеко, далеко...» 91
 «По травах, по листю, по гравію...» 92
 «Запам'ятаю Волгу в пізній час...» 93

«Ці степи у блакитне смеркання...»	93
«Я був у Бахчисараї...»	94
Єгипетське мистецтво	96
Анна Комніна	97
Тіртеї	98
Дума	99
«Хто тільки не давав мені порад!»	100
«Не так було»	100
Є мова — красномовніша від слів»	101
«Це хто сказав: поезія — забава?»	101
З віршів про Пушкіна	101
Бібліофіли	104
«О господи, за віщо кара ця?»	105
«Проста душа — відкрита книга»	106
«Добро і зло. Тепло і лютий холод»	106
Дербі	106
Чорноморський сонет	108
«Корисне для художника страждання...»	108
«Душі бентежно опівночі...»	109
Братові в далеку дорогу	109
Пташиний базар	111
«Твій куций вік — мов камінь з праці»	112
«Я навідуюсь в гості нечасто...»	112
Нестор	113
Петрарка	114
Рядок скорботи	116
«Мама приїхала в гості до сина»	117
«До останнього дня напувала у лузі криниця...»	118

ПРЕКРАСНІ КАТАСТРОФИ

«Фарбують майстри стільники стадіонів — пора!»	119
<i>Морське тяжіння</i>	
1. «Море розпачу не знає...»	120
2. «І день, і два, і день, і два...»	120
3. «А море било, море било...»	121

4. «Слухаю, море, тебе,
Гомере в ошатній хламиді...» 122
5. «Спішили хвилі в забутті...» 122
- Мажорна елегія 123
- «Не поспішайте проходити мимо
самотнього ставу...» 124
- «І знову ви, бабусенько...» 125
- А йшов собі хлопчик 126
- «Так дивно пізнавати восени...» 127
- «Цього простудженого літа...» 129
- «А молодість — завжди жива» 129
- «Копають картоплі. Рішучим рухом...» 130
- «Уранці ліс принишклий, ніби тундра» 131
- «З літами чим далі, тим ближчає хата...» 132
- «Будиночок на березі морським» 132
- «Світлим по чорному — ранок.
Чорним по світлому — ніч» 134
- «На косогорі...» 134
- «Ти — жінка. Ти — книга. Ти — крига» 135
- «Білявко тонкостанна, де ти є?» 135
- Красне літо в зеніті 137
- «Прокидаються діти — починається день» 137
- «Оті мандрівні хмари вовняні...» 138
- «Як в домі цім нестерпно вереснево!» 138
- «Спливає літо, золоту крисаню...» 139
- «Вже осені золотоперий птах...» 140
- Сентиментальний романс 140
- «Люблю жіночі імена» 141
- «Не знав я, що це — неминуче» 141
- «Ти жалістю жалю не завдавай» 142
- «Вже дерева сплатили мито...» 142
- Шпаки 142
- «Знову дерева на вітрі палають...» 143
- «Сьогодні вдарив морозець...» 144
- Сніги 145
- «Заспіває сніжок, засміється» 146

«Пізні згуки приморського міста»	147
Лікарю мій, лікарю	148
«Я починаю думати, що десь...»	149
«Зелений день прочинено в багрянь»	150
Осінь	150
Старі листи	151
«Коли це було — тепер...»	152
<i>Метал кохання</i>	
1. «Це рання осінь, люба, це вона»	152
2. «Страшна пора — ошадливість в чуттях»	153
3. «Священних слів знечів'я не поруш»	154
4. «Була душа — немов у квітні сад»	155
5. «Не знехтуймо комедію стару!»	155
«У грудня розчинені брами...»	156
«На отчих рівнинах — незайманий сніг»	157
Мелодія снігів	158
«На путівцях — сліди відлиги»	158
«Усе, як і було, усе, як і було»	159
«Ця весна на минулу не схожа»	159
«На полях Батьківщини — тиша»	160
ПОРА ПЕРЕЛЬОТУ (Поема)	161

Володимир Базилевський. *Біографічна довідка* 183

**ВЛАДИМИР
АЛЕКСАНДРОВИЧ
БАЗИЛЕВСКИЙ**
Пока музыка звучит
СТИХОТВОРЕНИЯ

Издательство художественной
литературы «Дніпро»
(На украинском языке)

Редактор *Г. І. Таран*
Художник *Т. І. Кожекова*
Художній редактор *Т. О. Ковальова*
Технічний редактор *І. О. Селезньова*
Коректори *Т. Г. Білецька, Н. І. Харчук*

ІБ № 1731.

Здано до складання 27.05.81.

Підписано до друку 10.08.81.

БФ 23214.

Формат 70×108¹/₃₂.

Папір друкарський № 1.

Гарнітура літературна.

Друк високий.

Ум. друк. арк. 8,4.

Ум. фарб.-відб. 8,4.

Обл.-вид. арк. 7,089.

Тираж 6300.

Зам. 1—159.

Ціна 1 крб. 10 к.

Видавництво художньої

літератури «Дніпро».

252601, Київ-МСП, вул. Володимирська, 42.

Київська книжкова фабрика «Жовтень».

252053, Київ, вул. Артема, 25.

Базилевський В. О.

Б17 Допоки музика звучить: Поезії.— К.: Дніпро,
1982.— 189 с.

До книги українського радянського поета увійшли кращі ліричні поезії та поема, у яких читачі знайдуть цікаві роздуми про сучасність, про людське життя, про неповторну красу природи.

Б $\frac{70403-140}{M205(04)-82}$ 140.82. 4702590200

У2